

משנה השבוע

פרשת שמיני תשפ"ה
[שנה י"ד - גליון כ"ח]

דברות קודש

שיעור הלכה

ניצוצי הדף

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

דברות קודש

ליקוטי מגיד משנה

מצוה יומית

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

הילולא דצדיקא

א געדאנק פון פרשה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

מרא"מ בספרי משנ"ה

מערכת המשנה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

תוכן הענינים

דברות קודש

מכ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה . ג

מצוה יומית..... ז

ליקוטי מו"ג משנה..... ט

דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א יג

מראי מקומות ללימוד דף היומי כח

שיעורי הלכה..... כט

מערכת המשנה..... לג

הילולא דצדיקא..... לה

מו"ג משנה לנוער..... מג

לימוד מצוה יומית

ערב שבת:	כ"ז ניסן
מצוה קמח.	שלא נאכל דם
שבת קודש:	כ"ח ניסן
מצוה קמט.	ראשיכם אל תפרעו

פרשת תז"מ

יום ראשון:	כ"ט ניסן
מצוה קנ.	קרוצ בגדים במקדש
יום שני:	ל' ניסן
מצוה קנא.	מן המקדש לא יצא
יום שלישי:	א' אייר
מצוה קנב.	יין ושכר אל תשת
יום רביעי:	ב' אייר
מצוה קנג.	סימני בהמה וחי'
יום חמישי:	ג' אייר
מצוה קנד.	שלא לאכול הטמאים

אונגוואר

יצא לאור ע"י

מכון משנה הלכות

1578 53rd St

Brooklyn, NY 11219

לשולח תגובות והערות

בכל עניני הגליון בפאקס

718-851-2660

לקבל הקונטרס באי-מייל:

KHALUNGVAR@GMAIL.COM

קול אונגוואר
דא"ח מכ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
718.255.9118

♦ נא לשמור על קדושת הגליון

דברות קודש

מאת כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק זצוקללה"ה

פרשת שמיני תשמ"א

אמנם אי' בספה"ק דכשעבר עבירה נעשה כתם בנפשו, וכאשר עבר ושנה נעשה כתם יותר ויותר, וכמ"ש ענין זה בזוהר (פ' נח דף ע"ג ע"ב) וז"ל, פתח ואמר (תהלים נא: ד) "כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", כמה אית לון לבני נשא לאסתמרא מחובייהו מקמי קודשא בריך הוא, דהא לבתר דחטא בר נש רשים הוא חוביה לעילא לא איתמחק בר בתוקפא דתיובתא סגיא, כמה דאת אמר (ירמי' ב: כא) "כי אם תכבסי בנתר ותרבי לך בורית נכתם עונך לפני". תא חזי, כיון דחב בר נש קמי קודשא בריך הוא זימנא חדא עביד רשימו, וכד תב זימנא תנינא איתתקף ההוא רשימו יתיר, דתב ביה זמנא תליתאה איתפשט ההוא כתמא מסטרא דא לסטרא דא, כדין כתיב "נכתם עונך לפני". עיין בס' ראשית חכמה (שער התשובה פ"ה).

ו**חכמי** המקובלים כתבו עוד, דעשיית מצוה הוא לבוש של האדם, ובכל מצוה ומצוה שעושה נעשה לבוש להאדם, וכמ"ש "ואת ערום וערי" (יחזקאל טז:), שבשעת יציאת מצרים היו ערום מן המצוות (ש"ר א' ל"ה). והרי הי' להם די לבושים המלביש גוף האדם, אבל כאשר חסר לבוש הרוחני הנעשה ע"י המצוה ונשאר ערום בלי מצוה אפי' שיש לו לבוש גשמי, אבל מוכרח שיהי' ג"כ לבוש

בתורה הקדושה כתיב "כי אני ה' אלקיכם והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני ולא תטמאו את נפשותיכם בכל השרץ הרומש על הארץ. כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדושים כי קדוש אני" (יא: מד-מה). וברש"י "ולא תטמאו וגו' - לעבור עליהם בלאוין הרבה, וכל לאו מלקות. וזהו שאמרו בגמ', אכל פוטיתא לוקה ארבע, נמלה לוקה חמש, צרעה לוקה שש.

וצריך ביאור מה הכוונה בזה לעבור עליהם בלאוין הרבה, וכי מה התועלת בזה. ובגמ' סנהדרין דרשו איזה חילוק בחומרת העבירה, ואכמ"ל. וצריכים להבין, וכי התורה ירצה שיענישו סתם על עוד לאו, ואם יפרוש מהעבירה יפרוש אפי' בלאו א', ואם לא ממילא לא יפרוש, וכן בכל מקום בתורה שאמרו לעבור עליו בשני לאוין. וכבר אמרז"ל שלא אמרינן כן אלא במקום שאין ליישב המקרא באופן אחר, וצריך ביאור.

ובורא דיש ב' מיני לאוין חמור וקל ועונש כדאי' (יומא פג). מאכילין אותו הקל הקל, וכן ד' חילוקי כפרה של רבי ישמעאל. והביאור כמ"ש חז"ל (מכות כג:): דכל מצוה כנגד איבריו של אדם. וכמו באיברים יש לפי כבודו וחשיבותו, והכ"נ בזה יש עונש חמור וקל, אבל בשני לאוין מה תכלית והבנה בזה.

רחיקא וצוותין בסימא. אמר אביי: אי מאן דסני לי הוה - לא הוה מצי לאוקומיה נפשיה. אזל, תלא נפשיה בעיבורא דדשא, ומצטער. אתא ההוא סבא, תנא ליה: כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו.

והנה בזמנינו יש כאלו שאומרים שאצלו איסור יחוד אינו צריך שמירה, הריני פרוש ונזהר ואיני צריך שמירה לעיני, אני ממילא זהיר במצות ה' ולא אכשל, וכן שאר דברים כאלה. אבל האמת שאינו כן, אלא הרי אמרו כל הגדול מחבירו יצרו גדול הימנו. שהי' הרה"ק מסאוורען זי"ע שנכנסה אשה להזכיר עצמה אצל הרה"ק הנ"ל, וכרגע לא הי' שום א' בהחדר, וקפץ מהחלון כדי שלא להיכשל באיסור. וכשנכנס הגבאי שאל מהרבי מה פירוש בזה, וענה לו הרי יש איסור יחוד. ענה לו הגבאי, הרי הרבי זקן וחלש, ומה שייכות יש לרבינו עם חששות כאלה. וענהו כי צריכים זהירות יתירה.

והבונה כמ"ש שאמרנו הרבה פעמים דאיתא בתויו"ט על המשנה (אבות פ"ה מ"ה) ולא אירע קרי לכהן גדול ביוה"כ. ולכאורה קשה, מה זה חידוש גדול כל כך כשהי' הכה"ג טרוד בלי הפסק בעבודת היום. אמנם יובן עפ"מ שאמרו חז"ל כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, והנה אז ביוה"כ"פ היה הכהן גדול ברום המעלה, וגם שנתקדש ז' ימים מקודם עוד יותר, וביוה"כ"פ המעולה שבימים. וע"כ נתגברה אצלו אז הקליפה ביותר מבשאר העם. וע"כ הי' זה נס גדול שלא אירע מכשול לכהן גדול ביוה"כ"פ.

הנשמה ע"י מעשה מצות עשה ונתלבש עליו אור המצוה, ובצלם א' עשה את האדם. אבל כאשר ח"ו נפש כי תחטא נעשה פגם בהנשמה האלוך ממעל, וכאשר עבר ושנה כל כך ח"ו עבירה אחר עבירה עד שנפגם הנשמה ר"ל שיכול להגיע למצב של רשעים בחייהם קרוים מתים (ברכות יח:), כגון שעבר על כרת או מיתות ב"ד, ומזה נכתם ונפגם הנשמה כל כך בחוזק עד שנקרא מת ממש, וכדכתיב "כי לא אחפוץ במות המת", שכבר מת. וזהו החילוק בין עשה ולא תעשה.

ומי שחס ושלום נכשל בעבירה צריך לרחוץ ולכבס עונותיו שהם הכתמים. וכאשר נכשל מדבר קטן או שלא הכפיל עונו כמה פעמים או עשה תשובה מיד, יותר קל לכבס. אבל כאשר נתלכלך בהרבה חטאים, א"כ כבר נשרש החטא בהאדם ומאוד קשה לכבסו. ובדרך זה נתבאר לנכון כי כאשר ענין זה שעבר עליו בשני לאוין, דהיינו שנחשב כמו שאמרו (פסיקתא פ' נצבים דף נ:) שכן דרכו של יצר הרע וכו' ועבר ושנה נעשה לו כהיתר, וממילא מאוד קשה לנקותו.

והנה אמרו בגמ' (סוכה נב.) "ועלה באשו ותעל צחנתו" (ויאל ב:כ), שמניח אומות העולם ומתגרה בשונאיהם של ישראל. "כי הגדיל לעשות" (שם), אמר אביי: ובתלמידי חכמים יותר מכולם. כי הא, דאביי שמעיה לההוא גברא דקאמר לההיא איתתא: נקדים וניזיל באורחא. אמר: איזיל אפרשינהו מאיסורא. אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא. כי הוו פרשי מהדידי שמעינהו דקא אמרי: אורחין

ליצר הרע ושוחטו בפני הצדיקים ובפני הרשעים, צדיקים נדמה להם כהר גבוה, ורשעים נדמה להם כחוט השערה, הללו בוכין והללו בוכין - צדיקים בוכין ואומרים "היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה", ורשעים בוכין ואומרים "היאך לא יכולנו לכבוש את חוט השערה הזה". ואף הקב"ה תמה עמהם, שנאמר "כה אמר ה' צבקות כי יפלא בעיני שארית העם הזה בימים ההם גם בעיני יפלא" (זכרי' ח:ו).

והוא חידוש, וכי הרשעים נדמה להם כחוט השערה, הרי זה באמת המראה שהם רואים, וכן התלמיד חכם שאינו רודף אחר יצר הרע נראה כהר. אבל האמת כן היא, כי היצר מניח את הרשע ומתגרה בתלמיד חכם, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול, וממילא "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני", וא"כ "ולא תטמאו וגו' בכל השרץ השרוף" - צריכים זהירות יתירה מכל דבר קטן.

ואמרתי כעין זה שמדברים סרה על כאלו בני אדם שאינו מתפלל, ובודאי שזה דבר חמור ונורא. וחשבתי שאולי שאני שהתפללתי יכול להיות שהנני גרוע ממנו, כי כל זמן שאינו מתפלל על פי הלכה אינו עובר רק על מצוה עשה דרבנן [הגם דבגמ' קורא על זה "מעוות לא יוכל לתקון" (קהלת א:טו) עיי"ש]. ואם יהי' כן ג' פעמים עבר על איסור דרבנן ג"פ, ועל מעריב כבר יש איתספקתא. אבל מי שמתפלל ואינו מכוין השמות ומפטפט באמצע התפלה, וגם עוד עם התפילין ומסיח דעתו ובפרט בקלות ראש, יכול להיות לפעמים שעובר על שלשים לאוין מן התורה, ולפעמים עוד יותר.

והנה כידוע שהצדיקים היו מתנהגים בפשטות ובצניעות, וממילא כאשר הגיע אליו היצר ולא הכיר בטיב ובפנימיות מעשיו ממילא לא גרה בו הדוב כל כך, כי לאנשים פשוטים אין יצר כל כך גדול, וכמ"ש לא יהא אדם ערו"ם ביראה. אבל כעת שכל אחד מלביש עצמו באיצטלא דרבנן, וכאשר היצר הרע אינו מכיר מי ומי ההולכים, ממילא בא יצר הרע גדול.

והיות שבאמת אינו במדרגה גדול כזו ללחום עמו, שהרי אין לו תורה מספיק, התבלין הנצרך נגד היצה"ר כזה, ממילא היצר הרע רודף אותו עד חרמה ויוכל לנצח אותו ה' ירחם לא עלינו ולא עליכם. וכמו מי שצריך לקחת תרופה בחוזק של חמש מאה מ"ג [מיליגראם], ולוקח רק של חמשים מ"ג, בודאי המחלה יתגבר. והכ"נ מי שצריך להכניע היצה"ר תבלין של תורה באיצטלא דרבנן ואינו לומד באמת, הרי המחלה מתגבר והחוסם עולה והתרופה אינו מגין. וממילא היושב בבית המדרש ונחשב כלומד תורה צריך באמת להיות כן, כדי שלא להתגרות ביצר הרע, כי בלי התורה אי אפשר להינצל.

וזה פי' הכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני", דכאשר מתנהג בקדושה צריכים זהירות יתירה, "ולא תטמאו את נפשותיכם", כי היות שכבר מתנהג בקדושה צריכים שמירה יתירה נגד היצר הרע.

ובדברי הגמ' (סוכה נב.) כדרוש רבי יהודה לעתיד לבא מביאו הקב"ה

ההוא גברא משפר תייטרון [פעם אחת הייתי מייפה התיטרון], אתא חדא איתא וקמת לה חורי עמודא בכייה [ובאתה] אשה אחת והעמידה עצמה אחורי העמוד שבתייטרון ובכתה]. ואמרית ליה מה ליך [ואמרתי לה מה ליך שאת בוכה], ואמרה לי בעלה דההיא איתתא חביש ואנא בעיא מיחמי מה מעביד ומפנינה [ואני רוצה לראות להשכיר את עצמי לזנות ליקח ממון לפדות בעלי]. וזבנת ערסי ופרוס ערסי [ומכרתי מטתי והמצע שעליה] ויהבית לה טימיתיה [ונתתי לה דמיה] ואמרת לה הא ליך פניי בעליך ולא תיחטי [הא לך מעות אלו, ופדה בעליך ולא תחטא בזנות]. א"ל כדאי את מצליי ומתעניא [כדאי את להתפלל על הגשמים, דמזה נראה שכל מעשיך לשם שמים שלא יחטאו בנות ישראל בזנות]. ע"כ.

וצריכים לדעת כי התחייבות של אברך היושב בבית המדרש בישיבה וכולל הוא התחייבות הרבה גדולה יותר מבן אדם המתהלך אחר פרנסה ואינו בבית המדרש. וע"ז קאמר "והתקדשתם והייתם קדושים וגו'" צריכים בזהירות ביותר. וכדאי (תענית כג.) אצל אבא חלקיה ואמר וכו' מאי טעמא כי יהיבנא למר שלמא לא אסבר לך מר אפיה, אמר להו שכיר יום הוא ואמינא לא איפגור [פי' החברותא: ואמרתי בלבי, שלא אתבטל ממלאכתי אפילו זמן מועט זה של הסברת פנים].

וזהו ההתחייבות של כל יהודי ויהודי - שכירי יום אנחנו, ואסור להפסיק באמצע העבודה ולימוד התורה, ובפרט ההמשך בדף הבא

ועל השני יגידו עליו שהוא רשע ואני הצדיק, ואינו מדבר חסידות, שהרי כך היא ההלכה, כי כאשר מתפלל ואינו מכיין או ברכה לבטלה וקלות ראש עם התפלין ועוד דברים. וכן יש כאלו שה' ירחם עוסק בפרנסה במקום שאין יהודים מצויים, ואינו לומד ובודאי עבר על עשה חמורה של לימוד התורה, וביטל מצות "והגית בה יומם ולילה".

אבל מי שנכנס בבית המדרש ויושב בבית המדרש בגמרא פתוחה על ידו ואינו מסתכל בה כדבעי, ועוד לפעמים מדבר לשון הרע או סתם מבזה יהודי, ובפרט תלמידי חכמים, ויכול להיות שע"ז יעבור גם על איסור ביטול תורה ולשה"ר מוציא שם רע ושנאת חנם כל היום - והוא יהי' נקרא 'תלמיד חכם', והשני יהי' מחלושי כלל ישראל.

ויודע מה דאיתא בירושלמי (תענית פ"א ה"ד) איתחמי לרבי אבהו [נראה לר' אבהו בחלום] פנטקקה יצלי ואתי מיטרא [אדם ששמו 'פנטקקה' שהיה מפורסם בחטאיו, הוא יתפלל וירדו גשמים]. נחית מיטרא [התפלל וירד המטר]. שלח ר' אבהו ואיתייה, א"ל מה אומנך, א"ל חמש עבירין עביד ההוא גוברא בכל יומא [א"ל חמש עבירות אני עושה בכל יום]: מוגזר זנייתה [משכיר זונות] משפר תייטרון [מייפה ומכבד ומתקן מקום השחוק ומושב הלצים] מעיל מניהון לבני [מכניס בגדיהון של הזונות לבית המרחץ] ומרקד קדמיהון ומקיש בבבויא קדמיהון [מרקד לפנייהם ומקיש בכלי זמר].

א"ל ומה טיבו עבדת, א"ל חד זמן היה

מצוה יומית

מצוה קנב. יין ושכר אל תשת

א' אייר תשפ"א

מצפרא ועייני ביה בדיניה, ועיילי ואכלי ושתו כולי יומא, והדר אתו סמוך לשקיעת החמה וגמרי לדיניה וקטלי ליה. וכתב המאירי דשתו מיא ולא יין, שהרי גמר הדין שעתידין לעשות הוראה הוא ואסור בשתויי יין. והריטב"א שם כתב דשתו יין, אולם לאחר שפג יינו בו ביום אתו וגמרי ליה. והמאירי פירוש בדעת הרמב"ם (סנהדרין פ"ג ה"ה) כדעת הרשב"א הנ"ל. אך מעכ"ת מסתפק בדעתו, ואין לו הכרע בדבר, שאפשר שסובר כהריטב"א, ונמצא שזו מחלוקת הראשונים, ולכן מסתפק האם סמכינן על דברי הש"ך, או שפוסקים כדעת המאירי.

שיטות הראשונים

ומבואר דבענין הוראה ביום ששתה להריטב"א מותר להורות לאחר שפג יינו, ולרשב"א ומאירי אסור לדון בו ביום אפילו לאחר שפג יינו. אמנם לענין התחלת הוראה בבוקר וגמר הוראה בשכרות, לרשב"א מותר, ולמאירי ולריטב"א אסור.

באיזה דברים אסור להורות

הנה בגמרא (סנהדרין מ.) יין מאי טעמא

ויעזור השי"ת שנזכה להתקדש ולטהר בקדושה של מעלה ולנצל הזמן כדבעי, ויהי' להשי"ת נחת רוח ממעשינו, ונזכה לקבלת התורה בביאת משיח צדקנו בב"א.

עיינ בפסק קודם ששתה האם מותר לפסוק אחר השתייה

בדבר שאלתו, במעשה שאירע לו פורים שנשאל הלכה בבוקר אחר התפילה בענין בדיקה, והשואל הלך לדרכו ולא המתין לתשובה מיד. ומעכ"ת ראה וגמר בדעתו שהם טהורים, ואח"כ בתוך הסעודה לאחר ששתה יין בא בעל הבדיקות ושאל למר. ומתספק האם מותר לפסוק באופן זה, כיון שכבר ראה את הבדיקה ועיין בהלכה בבוקר, עוד מקודם ששתה יין, ואמירת הפסק לא נאסרה בשכרות, או אולי גם באופן זה אסור לפסוק.

וציין מעכ"ת לדברי הש"ך (יו"ד סי' ר"מ סק"ט) שכתב בשם הרשב"א (ח"א סי' רמ"ז) שאם נתן דעתו כבר על פסק הדבר, מותר להורות בין לאיסור בין להיתר, אפילו לאחר סעודה גדולה כמו ביום טוב. והובאו הדברים בערוה"ש (שם סק"ד), והוסיף וז"ל: והטעם פשוט משום דבכהאי גוונא לא יטעה.

מחלוקת הראשונים

אם מותר לפסוק אחרי שתיית יין

אלא שהמאירי על הגמרא (מו"ק יד:) דאית

לבטל הזמן היקר, והרי הבעל הבית דוחק ... ובודאי שבעזהשי"ת הזמן הבא עלינו לטובה יתרבה ההתמדה כדבעי, ויתקדש שם שמים על ידינו.

כתב שהגמרא חולק על המדרש, שבגמרא קאמר אל יורה, ומדובר על הוראת איסור והיתר. מיהו הב"ח (תשובה סי' מ"א) כתב דשתוי אסור לדון אפילו בדיני ממונות.

להלכה סומכין על דעת הש"ך

למסקנא, הגם שהמאירי לא פירש כהרשב"א, מכל מקום נראה לפי עניות דעתי, שיש לסמוך על דעת הש"ך והרשב"א, ובפרט ביינות זמננו שהם כולם מזוגים, ועל פי רוב אין שום חשש. ובמה שכתבתי לעיל בשם התומים שדיני ממונות חמירי יותר מאיסור והיתר, נראה לפי עניות דעתי, שכיון שבדיני ממונות אפשר לחזור לאחר שיסור יינו, ובאיסור והיתר אי אפשר לחזור, אם כן איסור והיתר לגבי זה חמור יותר.

(שו"ת משנ"ה ח"ט סי' קנ"ז)

לא, אמר רבי אחא בר רבי חנינא אמר קרא (משלי לא:ד) "ולרוזנים אי שכר" - העוסקים ברוז של עולם אל ישתכרו. ובתוס' (שם ד"ה העוסקים) כתבו, דהיינו בדיני נפשות, אבל לא דיני ממונות. והא דאמרו (עירובין סד.) שתה רביעית אל יורה, היינו הוראה דאיסור והיתר. וכתב המהרש"א (סנהדרין מב. ד"ה ולרוזנים) דנפשו של אדם היא רוז של עולם, שהוא עולם קטן. ובשו"ע (חו"מ סי' ז' סע' ה') יש אומרים דשתויי יין מותרים לדון דיני ממונות.

וזה שכתב בלשון 'יש אומרים', נראה הטעם, שבמדרש (במד"ר י' ד') איתא שדיין שיכור לא ידון, וחכם שיכור אל יורה. הנה כתבו שגם דיין אל ידון דיני ממונות. והכנסת הגדולה (חו"מ סי' ז' הגב"י אות ג')

ומי שילמוד במשנה הלכות
אי"ה אם יהי' לי זכות בעוה"ב
אשתדל להתפלל בעדו

מהקדמת סו"ת אש"ה מהר"ם תשס"ז

ליקוטי מגיד משנה

פרשת שמיני

מדרש פליאה: 'וידם אהרן', שהיה לו לומר 'וזאת תורת הנזיר' וכו'

"ויאמר משה אל אהרן וגו' ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן" (י:ג). איתא במדרש (בספר הדרש והעיון מהג"ר אהרן לעווין אב"ד רישא, כתב ששמע מדרש זה בילדותו) "וידם אהרן", מה היה לו לומר, "וזאת תורת הנזיר ביום מלאת ימי נזרו יביא אותו אל פתח אהל מועד" (במדבר ו:יג).

שכר אהרן היה שנתייחד לו הדיבור ונאמרה לו פרשת שתויי יין

ליישב זה בתחילה נדייק ברש"י על הפסוק 'וידם אהרן', שאהרן קיבל שכר על שתיקתו, שנתייחד עמו הדיבור שנאמרה לו לבדו פרשת שתויי יין. וצ"ל למה נאמרה לו דוקא פרשת שתויי יין.

נדב ואביהוא נענשו כיון שנכנסו שתויי יין למקדש

וי"ל שאיתא במדרש (ויק"ר י"ב א'-ד') שרבי ישמעאל אומר שהחטא של נדב ואביהוא היה שנכנסו שתויי יין למקדש. אבל לכאורה קשה, שהרי עדיין לא נצטוו שלא ליכנס שתויי יין למקדש. א"כ למה נענשו, שהרי אין עונשים אא"כ מזהירין (סנהדרין נו:).

איסור עבודה בשתויי יין למדים מסמיכת פ' נזיר לברכת כהנים

נראה לומר שהבעה"ט הביא עה"פ (במדבר ו:יג) "וזאת תורת הנזיר וגו'", לקמן כתיב "על תורת נזרו", לומר מי ששתה יין אל יורה. וסמוך ברכת כהנים לפרשת נזיר, לומר שתויי יין פסולין לברכת כהנים שנקראת 'עבודה' (מנחות יח.). ולפ"ז בלא פרשת שתויי יין שנאמרה לאהרן יש לימוד ששתויי יין אסורין בעבודה, מדסמיך ליה פרשת נזיר לברכת כהנים. וגם ק"ו הוא, שמה ברכת כהנים שנקראת רק עבודה פסולה בשתויי יין, עבודה עצמה לא כ"ש.

לאהרן היה יכול להיות טענה שאין עונשין מן הדין וגם שר' ישמעאל לא דורש סמוכין

אלא שיכולים לדחות, שהרי אין עונשין מן הדין (סנהדרין נד.). ועוד פירכא יש, שהמ"ד שסובר שנענשו משום שנכנסו שתויי יין למקדש, הוא רבי ישמעאל, והר"ש מקינון סובר בדעת רבי ישמעאל, שאינו דורש סמוכין, כיון שלא מנאה בין ה"ג מדות שהתורה נדרשת בהן. וא"כ אמאי נענשו הרי עדיין לא נצטוו, ורבי ישמעאל לא דורש סמוכין. לפי זה היה לו טענה טובה לאהרן, למה נענשו בניו, ואעפ"כ שתק וקיבל באהבה. וז"ש המדרש וידם אהרן מה היה לו לומר, שהלימוד מסמיכות וזאת תורת הנזיר לברכת כהנים, יש לו פירכא שרבי ישמעאל לא דורש סמוכין, וגם אין עונשין מן הדין. וכיון ששתק קיבל שכר על שתיקתו.

נדב ואביהוא סברו שאין דורשין סמוכין

ונראה להוכיח שנדב ואביהוא לא דרשו סמוכין, והולכין לשיטתם שנכנסו שתויי יין למקדש. הנה אמרו חז"ל (ילקוט"ש שמיני רמז תקנ"ד) שנענשו מפני שלא נשאו נשים. וצ"ע האיך נכנסו לעבודה כשלא נשאו נשים, והרי אמרו בגמרא (יבמות סג:) כל מי שאינו עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים, ולמדים זה מסמיכות מצות פריה ורביה, לפרשת רציחה (עי' רמב"ן בראשית ט:ז), ושופך דמים אסור לעבוד עבודה (שו"ע או"ח סי' קכ"ח סעי' ל"ו). ונראה כי דרשה זו כאילו שופך דמים הוא למאן דאמר שדורש סמוכין, אבל למ"ד שלא דורש סמוכין, אין אומרים שהוא כאילו שופך דמים, ונדב ואביהוא סברו שלא דורשין סמוכין, ממילא כשרין לעבודה אע"פ שלא נשאו נשים. וזה היה יכול להיות טענת אהרן שהם הלכו לשיטתם שלא דרשו סמוכין, ואעפ"כ שתק אהרן.

אהרן קיבל שכר שנתייחד לו הדיבור דוקא בפרשת שתויי כי משם היה לו יכול להיות פירכא

ובזה מיושב היטב למה דוקא קיבל שכר זה שנאמרה לו פרשת שתויי יין, שמאחר שטענתו היתה שעדיין לא נצטוו משום שלא דרשו סמוכין, ומנין להם שאסורין ליכנס שתויי יין. ולכן ניתן לו שכרו שנתייחד עמו הדיבור ונאמרה לו פרשת שתויי יין. (שנת תשי"ח)

משה אהרן ושמואל שלשתן שקולין כאחד

"ויאמר משה אל אהרן קרב אל המזבח ועשה את חטאתך וגו'" (ט:ז). איתא בתו"כ, זהו שאמר הכתוב (תהלים צט:ו) "משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו", ללמדך ששלשתן שקולים כאחד. והוא תמוה.

אהרן הכהן כש"ץ קבוע שנכנס מיד לעבודה ולא צריך לסרב

הנה איתא בספר בנין אריאל, וז"ל: דבקרא כתיב "ויאמר משה וגו' קרב אל המזבח וגו' כאשר צוה ה'", ולמה לי 'כאשר צוה ה'". אבל י"ל על פי מה שאמרו (ברכות לד.), ומבואר בשו"ע (או"ח סי' נ"ג סעי' ט"ו-י"ז) דוקא ש"צ שאינו קבוע צריך לסרב מעט, אבל ש"ץ קבוע יורד מיד. וממנו ניקח בהאי עובדא דאהרן שנכנס לעבודה תחילה היה ראוי שיסרב פעם אחת או ב'. אבל מאחר שנמשך לכך ונתמנה מפי הקב"ה, הרי הוא כש"ץ קבוע דנכנס מיד. וז"ש רש"י: למה אתה בוש, לכך נבחרת וכו'.

ג' דרגות בסירוב

ומביא הגמרא (ב"מ פו:-פו). מאי שנא לגבי אברהם דכתיב (בראשית יח:ה) "כן תעשה כאשר דברת", ולגבי לוט דכתיב (שם יט:ג) "ויפצר בם מאד". ומתריץ רבי אלעזר, מכאן שמסרבין לקטן ואין מסרבין לגדול. וכתב המהרש"א: דלקטן מסרבין אפילו הרבה, ולגדול אין מסרבין כלל. והא דאיתא בגמרא (ברכות לד.) ג' דברים רובן קשה ומיעוטן

יפה, וחדא מינייהו סירוב, צריך לומר דמיירי בבינוני. לפי זה כתב הבנין אריאל: ונ"ל כפי תירוצו קצת בסגנון אחר, והיינו דלגדול הימנו אין מסרבין כלל, ולקטן הימנו מסרבין הרבה, אבל בשווין מיעוטן יפה.

משה רבנו אמר כאשר צוה ה' כדי שאהרן לא יסרב

ובזה מבואר המדרש, דקשיא ליה בהך קרא 'כאשר צוה ה'" למה. וצ"ל כדפרישית לומר דהוצרך משה לומר כן, כדי שלא יסרב אהרן קצת בתחילה. וע"ז הוקשה לו האיך אפשר שיסרב נגד משה, הא אין מסרבין לגדול כלל אפילו פעם אחת. לכן אמר זש"ה "משה ואהרן וגו'" ללמדך ששלשתם שקולים וכו'. וכיון דשויים היו משה ואהרן, היה יכול לסרב פעם א' או ב', לכן הוצרך לומר 'כאשר צוה ה'" כדי שלא יסרב כלל [ע"כ מהבנין אריאל].

אלא שזה מובן אם אומרים הני כהני שלוחי דידן נינהו (יומא יט.), א"כ אפשר לומר כנ"ל שהם בגדר ש"ץ. אבל אם אומרים שהני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, א"כ הוא מצוה כשאר מצוות הבורא ב"ה, וא"א לומר אז לפענ"ד טעמא שאין מסרבין וכנ"ל, כי כלפי שמיא לא שייך לסרב.

כאשר צוה ה' עוד במצרים

ונלפע"ד לולי דבריו הקדושים, אדרבה אהרן סבר שכהנים שלוחי דרחמנא נינהו, וסבר שהשליח צריך להיות מי שהוא יותר ראוי וגדול. ומי לנו גדול ממשה, שרק לו נראה הקב"ה בתחילה בסנה (שמות ג:ב), א"כ זה ראה ברורה שמשה גדול ממני, ולכן סבר שהוא אינו ראוי להיות שליח ה' כהן ונביא. והאמת שכך עלה במחשבה, רק אחר שאמר משה (ד:יג) 'שלח נא ביד תשלח', שאז נתמנה אהרן להיות כהן גדול, וכמו שאמרו חז"ל (זבחים קב.) עה"פ (ד:יד) 'הלוא אהרן אחיך הלווי', א"כ מאז כבר בא הדיבור מהקב"ה שאהרן יהיה הכהן גדול, רק שאהרן לא ידע מזה. וזה לענ"ד מה שאמר משה 'כאשר צוה ה'" היינו כאשר צוה כבר שאתה תהיה הכהן ולא אני, וזה עדיין היה במצרים.

כאשר צוה ה' שסלק את משה ומינה את אהרן

איברא שהרי אמרו בגמרא (יומא יב.) ת"ר אירע בו פסול ומינו אחר תחתיו חוזר לעבודתו, שני כל מצוות כהונה עליו דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר ראשון חוזר לעבודתו, שני אינו ראוי לא לכה"ג ולא לכהן הדיוט. והנה כל שמונה שימש משה בכהונה גדולה (זבחים קא:), וא"כ צ"ע לכאורה האיך היו מעברין משה מכהונה גדולה כיון ששימש כבר, והלוא שורת הדין ששני אין לו דין כהונה גדולה ולא כהן הדיוט. ולפום ריהטא היה אפשר לומר שמשום זה היה אהרן בוש לגשת, כיון שידע שמשה כבר שימש. והנה התוס' (יומא יב: ד"ה כה"ג משום איבה) הביא מהירושלמי (יומא פ"א ה"א) שכהן גדול מתמנה בפה ומסתלק בפה. ומשה מינוהו הקב"ה, ומי סלקו? הקב"ה. ולזה מיושב שפיר מה שאמר לאהרן 'כאשר צוה ה'", שהקב"ה סלקו את משה ומינה את אהרן לכהן גדול.

אהרן נתמנה כהן גדול כיון שלא היה שייך הטעם משום איבה

אמנם לשיטת חכמים והיש אומרים (זבחים קב.) שסוברים שלא פסקה כהונה אלא מזרעו של משה, א"כ הדרא קושיא לדוכתא, האיך שימש אהרן בכהונה גדולה כיון שמשה שימש מקודם. ובדרך פשוט אפשר לומר, כי בגמרא שם אמרו לרבי יהודה הטעם שהשני אינו ראוי להיות כהן גדול משום איבה, נמצא שבאמת גם כה"ג הוא ראוי להיות, רק שחוששין משום איבה. והנה מצינו שמשה אמר לאהרן למה אתה בוש לכך נבחרת ואשריך שזכית לכך, וא"כ משום איבה אין כאן, כי אדרבה משה בעצמו דיבר עמו בדרך חיבה ואהבה, ולפי זה שפיר נתכהן.

כיון שנתמנה אהרן במצרים היה הוא הראשון

נחזור להנ"ל שבגמרא אמרו שהראשון חוזר לעבודתו, ושני אינו ראוי לא לכה"ג וכו'. ולכאורה א"כ למה העבירו את משה כיון שהוא היה ראשון. אמנם לפי מה שאמרנו שאהרן כבר נתמנה במצרים לכהן גדול, וזה מקודם ששימש משה, אם כן לא קשה כלום, שהגם ששימש משה בשבעת ימי המילואים, מ"מ אהרן הוא הראשון וחוזר לעבודתו. ומה ששימש משה בשבעת ימי המילואים הוא משום שאהרן היה אז ככה"ג שאירע בו פסול, ומינוהו תחתיו ואח"כ חוזר לעבודתו, ונמצא ששניהם כהנים, ואפ"ה משה היה לו דין שני שאינו ראוי לעבודה.

משה ואהרן שקולים היו אלא שאהרן נבחר מקודם במצרים

ולפי זה מובן היטב דברי התורת כהנים, בשעה שאמר לו משה לאהרן 'קרב אל המזבח' וכו' היה קשה לו, הרי כבר נתכהן משה, ואיך מעבירין אותו. וזהו שאמרו 'משה ואהרן בכהניו' כי שניהם כהנים היו, וכיש אומרים שלא פסקה כהונה ממשה לעולם, רק שאהרן נבחר מקודם כאשר צוה ה' עוד במצרים, וא"כ היה לו דין שני שאינו עובד וכו"ל. ולא תאמר שחלילה אחד היה פחות מחבירו ולכן סלקוהו מכהונתו, ולכן מסיים ששלשתם שקולים היו כאחד, רק שלא אפשר לשניהם לשמש כאחד. (שנת תשי"ד)

דברי אלקים חיים

מאת ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א

פרשת שמיני תשפ"ד

יום ה' - שיעור חומש רש"י

כדרכו חסדא. דאמר רב חסדא, מפני מה אין כהן גדול נכנס בבגדי זהב לפני ולפנים לעבוד עבודה, לפי שאין קטיגור נעשה סניגור. הכא נמי אין קטיגור נעשה סניגור. ופירש"י, זהב העגל ושופר של פרה, קטיגור דעגל הוא.

ומחרש המזרחי, דלא אמרינן אין קטיגור נעשה סניגור אלא באותן שעבודתן בפנים. אבל באותן שעבודתן בחוץ, כגון הכהן הלוכלב בגדי זהב בעבודת חוץ, וכגון פר החטאת ועגל החטאת, וכל הפרים של מוספי המועדים ושל ראשי חדשים שאין עבודתן בפנים, רק במזבח החיצון, לא קאמרינן.

עוד מקשה המזרחי על מה שפירש"י, 'להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה על מעשה העגל'. דלכאורה היאך הודיע הקב"ה לישראל דבר זה, אם בעבור שנראה להם כבוד ה' ע"י הקרבנות הללו. אי הכי אפילו בלא עגל לקרבן נמי ידענו זה, שמכין שנראה להם כבוד ה' ע"י הקרבנות שהקריב, ידענו שכבר נתכפר עונו, דאל"כ לא היה נראה כבוד ה' ע"י הקרבנות שנעשו על ידו.

ומביא בשם יש מפרשים, שדרך כלל החוטאים בדבר אחד ונזופים בו, אין מדרכם שישתמשו באותו דבר ואפילו אינם מסכימים שיוזכרוהו בפיהם, כל עוד שלא נתכפר להם עון ההוא, מפני שכל פעם שישתמש בו או מזכירו בפיו, נזכר עונו. ולכן בהכרח, כשהם רואים את אהרן עכשיו שהוא מקריב העגל

יבוא עגל וכפר על מעשה העגל

בריש פרשתן כתיב (ויקרא ט:א-ד) "ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. ויאמר אל אהרן קח לך עגל בן בקר לחטאת ואיל לעולה תמימים והקרב לפני ה'." ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו שעיר עזים לחטאת ועגל וכבש בני שנה תמימים לעולה. ושור ואיל לשלמים לזבוח לפני ה' ומנחה בלולה בשמן כי היום ה' נראה אליכם".

ופירש"י, קח לך עגל - להודיע שמכפר לו הקב"ה ע"י עגל זה, על מעשה העגל שעשה. כי היום ה' נראה אליכם - להשרות שכינתו במעשה ידיכם, לכך קרבנות הללו באין חובה ליום זה.

ובן מביא הרמב"ן בשם התוספתא של פרשת מילואים (שמיני מילואים ד') שהעגל הזה בא לכפר על מעשה העגל. ודרשו, וכי מה ראו ישראל להביא יותר מאהרן. אלא אמר להם, יש בידכם בתחילה ויש בידכם בסוף. יש בידכם בתחילה, שנא' (בראשית לו:לא) "וישחטו שעיר עזים". ויש בידכם בסוף, שנאמר (שמות לב:ח) "עשו להם עגל מסכה". יבוא שעיר וכפר על מעשה שעיר, יבוא עגל וכפר על מעשה עגל.

מקשה המזרחי, איך יכפר העגל הזה על מעשה העגל, והא אין קטיגור נעשה סניגור. כמו ששינונו (ר"ה כו.) כל השופרות כשרין, חוץ משל פרה. ואמר עולא, היינו טעמא

הסולח ומוחל ומעביר אשמותינו בכל שנה ושנה, ואיך יתכן שיכתוב בתורתו דבר קשה כזה, שיזכור לעולם את חטא עגל אפילו אחרי שעשו ישראל תשובה.

וגם קשה ממאמר חז"ל (ברכות לב:), דאמר רבי אושעיא, "גם אלה תשכחנה" – זה מעשה העגל, "ואנכי לא אשכחך" (ישעי' מט:טו) – זה מעשה סיני. וזה לכאורה ממש ההיפך מכוונת הפסוק של "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם וגו' אשר עשו את העגל" (שמות לב:לד-לה).

וביאר הקדושת לוי, דהנה לפי ראות עינינו אם אחד מגזע טובה וישרה הולך בדרך תמים ועובד את יוצרו, אין זה דבר נפלא כל כך, כי התורה מחזרת על אכסניא שלה. משא"כ אם פוחת והולך במעשיו ממעשה אבותיו, בודאי נחשב לו דבר זה למום גדול. לעומת זה, אדם הבא ממשפחה בזויה ושפלה, אם יעשה דבר עוולה, אין זה חידוש כל כך, כי כך עשו גם אבותיו. אך אם אדם בזוי ממשפחה כזה יעשה הטוב בעיני ה' ואנשים, אז יתהלל יותר מבן משפחה הנכבדת, מפני שעזב דרכי אבותיו ונטה אל הטוב.

והנה ישראל קדושים הם בירושה מאבותיהם הקדושים. ולכן הגם שקיבלו את התורה במעמד הר סיני ואמרו נעשה ונשמע, לא היה הדבר נפלא ומהולל כל כך, כי קדושת אבותיהם אשר הורישו לבניהם אחריהם היא הנותנת שיהיו עובדי ה'.

אבל כיון שעשו כמעט מיד לאחר מכן את העגל, והעזו את פניהם נגד יוצרם. וניכר שהיה בם איזה שורש רע שלא ניתקן עדיין עד שעשו תשובה אח"כ, אז גדלה ונפלאה בעיני ה' מעלתם בקבלתם את התורה, כיון שהם עם קשי עורף בטבע, ויכלו לעשות אחרי ארבעים יום הדבר הרע הזה, אם כן

שחטא בו, ואינו ירא פן יזכר עונו, יוודע להם שבודאי כבר נתכפר לו עון העגל.

למרות שהשי"ת ראה מעשה העגל שיעשו ישראל מ"מ לא נמנע מלגאלם

והנה יש מדרש נפלא מאד בפ' שמות (ש"ר ג' ב') כשהיו ישראל במצרים ראה הקב"ה העגל שבני ישראל עתידין לעשות. הדא הוא דכתיב 'ויאמר ה' ראה ראיתי' (ז:ג) – 'ראיתי' לא נאמר אלא 'ראה ראיתי'. א"ל הקב"ה, משה אתה רואה ראייה אחת, ואני רואה שתי ראיות. אתה רואה אותן באין לסיני ומקבלין תורת, ואני רואה אותן מקבלין תורת, וזה 'ראה'. 'ראיתי' – זו ראית מעשה העגל, שנאמר "ראיתי את העם הזה" (לב:ט). ואעפ"כ איני דנם לפי המעשים העתידין לעשות, אלא לפי הענין דהשתא כי שמעתי את צעקתם, אע"פ שידעתי מכאוביו שעתידים לעשות הוי 'ראה ראיתי'. מהו "כי ידעתי את מכאוביו" (ז:ג), יודע אני כמה עתידים להכאיבני במדבר, כמה דתימא (תהלים עח:מ) "כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בשימון", ואעפ"כ איני נמנע מלגאלם. ע"כ.

ולכאורה הוא דבר פלא גדול, למה מסר הקב"ה את התורה לישראל, למרות שראה שהם עתידים לכפור בו ולחטוא בעבודה זרה מיד לאחר ארבעים יום. ולמה לא נמנע הקב"ה מלגאלם למרות שראה כמה ימרוהו ויעציבוהו במדבר.

זכירת מעשה העגל נחשב גם לדבר טוב לזכירתו ופקודתו של ישראל

ואפשר לבאר עפ"י מהעבודת ישראל (פ' בלק) מביא בשם מחותנו הרה"ק רבי לוי יצחק מבארדיטשוב זצוק"ל, לבאר הפסוק (שמות לב:לד) "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם וגו' אשר עשו את העגל". דלכאורה קשה, הרי אבינו שבשמים הוא אב הרחמן

נענה. ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר 'אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה', 'אבינו מלכנו למענך רחם עלינו' וירדו גשמים. הווימרני רבנן על רבי אליעזר שלא נענה בתפילתו, ואילו רבי עקיבא כן נענה בתפילתו. יצתה בת קול ואמרה, לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו.

מקשה הסידורו של שבת, הלוא גם עצם הדבר שרבי עקיבא היה מעביר על מדותיו ואילו רבי אליעזר לא, בזה גופא הוא כבר גדול ממנו, ולמה אומרת הגמרא 'לא מפני שזה גדול מזה'.

ומבאר הסידורו של שבת, שענין מעביר על מדותיו שייך יותר במי שנולד במדות רעות, והוא נוהג מלחמה בעצמו להכריע את מידותיו. אך מי שהוא נולד לכתחילה במדות טובות, אינו צריך להעביר על מדותיו.

והנה רבי אליעזר, שהיה בנו של הורקנוס, שהיה גם כן תלמיד חכם ומגדולי הדור, ודאי המשיך לבנו נשמה קדושה וגוף טהור, ולפיכך רבי אליעזר לא היה צריך לעבור על עצמו לשיפור המדות ולעבור עליהם. לעומתו רבי עקיבא שהיה בן גרים, והוא עצמו היה עם הארץ מתחילתו, דייקא הוא היה צריך עבודה ויגיעה רבה לשפר מידותיו. וזהו שאומרת הגמרא, "לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מדותיו", כלומר, רק אצל רבי עקיבא היה שייך הענין של שיפור המידות, מפני שהיה בן גרים. וכשראה השי"ת עבודתו הקשה ויגיעתו להכנעת המדות, עד שעלה לדרגת יעקב אבינו, כי עקיבא הוא אותיות יעקב, לכן הפיץ עליו ענן אורו וקיבל תפלתו ברצון. ע"כ.

ורואים בדבריו ממש היסוד הנ"ל, שהשי"ת מתענג כביכול ביותר ממי שיש לו בטבע

נראה שלא עשו גם הטוב מלפנים מושרש בטבע להם מקדושת אבותיהם, רק שהם בעצמם בגודל בחירתם בחרו בטוב, ואח"כ נפלו ובחרו ברע, ואעפ"כ עשו תשובה, והם קודש ישראל לה'.

וזהו 'גם אלה תשכחנה' זה מעשה העגל, שישכח לגמרי כיון שעשו תשובה. אבל 'ואנכי לא אשכחך' זה מעשה סיני, כלומר בעת שאני זוכר מעשה סיני, אז אזכור ג"כ בחטא העגל ובגודל קשיות ערפם אשר להם, כדי להגדיל זכותם במה שעשו מלפנים במעמד הר סיני.

וזה פירוש 'וביום פקדי', כשאזכור במ להטיב להם, 'ופקדתי' את העגל ואת כח הרע אשר בקרבם, ואז יגדיל ויאדיר זכותם במה שהם נוטים מהרע הזה שיש בכוחם לנטות אל הטוב ולשמור מצוותיו כל הימים. וא"כ נמצא שזכירת מעשה העגל הוא טובה לזכירתן ופקודתן של ישראל. ע"כ.

ועתה מוכן שפיר דברי המדרש, דאדרבה, דייקא מפני שהשי"ת ראה מראש את העגל שבני ישראל עתידים לעשות, ושאר הדברים הרעים שיעשו במדבר, ומ"מ יקבלו עליהם את התורה ויעשו תשובה תמיד, דייקא לכן הוציא אותם ממצרים ונתן להם את התורה, כיון שזה רק מוסיף זכות עבורם, שלמרות שבטבע יש להם קשיות עורף, מ"מ הם סרים עצמם מן הרע בעבודה גדולה ונוטים אל הטוב.

הטעם שדוקא תפילתו של רבי עקיבא נחקבלה מיד

וממש כעין יסוד זה, איתא גם כן בסידורו של שבת (ח"א שורש ו' ענף ג') לבאר דברי הגמרא (תענית כה:), מעשה ברבי אליעזר שירד לפני התיבה בתענית ציבור על עצירת גשמים, ואמר עשרים וארבע ברכות, ולא

להעביר את נשמתו מ'תחת' כנפי השכינה ל'על' כנפי השכינה. ובזכות מה שהשתוקק להעלות את עצמו לבחינת ישראל גמור, לכן זכה שנתקבלו תפילותיו ביותר.

משל נפלא לכאר מעלת האדם יודר מן המלאכים

והנה לגבי מה שנתבאר שעיקר התענוג של השי"ת כביכול הוא ממה שמתגברים על הקשיים, ומוסרים נפשם כנגד הטבע, שמעתי פעם משל נפלא על זה מכ"ק הגה"ק מקלויזנבורג זי"ע בדרשה קודם הסליחות:

משל למה הדבר דומה, למלך שנסע מהיכלו לראות את העולם הגדול, והגיע להרי החושך, שם מצא פרי הדר מאד שעוד לא ראה מימיו - ממש נחמד למראה וטוב למאכל, עד כדי כך, שהוא והמלכה לא יכלו להתאפק, רק נתיישוב שניהם ואכלו את פירות האילן המתוקים והנחמדים.

בשגמרו לאכול, לקטו פירות רבים ונתנו אותם לתוך באקסס, כדי שיוכלו לחלק ביום גנוסיא שלהם את הפירות הנכבדים הללו למסובים החשובים. אך בהיותם בדרך לא יכלו להתאפק ואכלו עוד ועוד, עד שבהגיעם לעיר המלוכה כבר נשאר רק באקס אחד, ואחרי שעבר יום אחד כבר נשאר להם רק ג' ד' פירות.

המלך ידע שאם הם ישארו אצלו, לא ישאר מהם זכר, כי לא יוכל להתאפק מלאוכלם, ולכן הזמין לפניו את מאשקה, וציוה עליו לשמור עד מאד על הפירות האחרונים שנשארו, כי הוא צריך את זה ליום גנוסיא, כשכל המלכים באים, הוא רוצה להראותם את הפירות ההדר שמצא. וכמובן שהמלך הזהירו באזהרות חמורות, שאוי ואבוי יהיה גורלו אם יעיז הוא לאכול את הפירות.

מאשקה לקח את הפירות לביתו והצניעם

קשיות עורף ושאר קשיים, ומ"מ הוא מתגבר על כולם ועובד את השי"ת במסירות נפש.

הטעם שר"ע שמח בעת שהוציאוהו להריגה

והנה עבודת רבי עקיבא היה באופן שרצה להגביה עצמו, שלא להיות עוד בבחינת גר העובד את ה', רק בבחינת יהודי שנולד יהודי העובד את ה'. כמו שאמרו בגמרא (ברכות סא:), בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה זמן קריאת שמע היה, והיו סורקים את בשרו במסרוקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו, רבינו, עד כאן? אמר להם, כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה (דברים ו:ה) "בכל נפשך" אפילו נוטל את נשמתך, אמרתי, מתי יבוא לידי ואקיימנו, ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו? היה מאריך באחד עד שיצתה נשמתו באחד.

ויש להבין למה מצינו תשוקה כזאת דוקא אצל רבי עקיבא, שכל ימיו היה מצטער על פסוק זה, אימתי יבוא לידו דבר כזה, שיוכל ליהרג על קידוש ה', ולא מצינו כזאת בשאר התנאים.

וביאר כ"ק הגה"ק אאמו"ר זי"ע, עפ"מ שמבואר בזה"ק (ח"א י"ג:), שנשמות הגרים הם תחת כנפי השכינה, ואילו נשמות ישראל הם על כנפי השכינה. אך אם גר נהרג על קידוש ה', הוא זוכה להיות 'על' כנפי השכינה כמו נשמות ישראל. ולכן דייקא התנא רבי עקיבא שהיה בן גרים, נמצא שנשמתו היתה 'תחת' כנפי השכינה. ולכן השתוקק כל ימיו שיזכה ליהרג על קידוש ה', כדי שבזכות זה תזכה נשמתו להיות 'על' כנפי השכינה, כמו נשמות ישראל.

ועפ"ז אפשר לבאר, שזה גופא היה העברת מידותיו של רבי עקיבא, שהגם שהיה גר, והיה נשמתו 'תחת' כנפי השכינה, מ"מ השתוקק כל ימיו ליהרג על קידוש ה', כדי

שהוא אכן פרי הדר מיוחד, טוב למאכל ונחמד למראה, וממש יצאו מרוב התפעלות.

אמר להם המלך, אני עוד יתן לכם חלק מהפרי כדי שתוכלו לטעום ממנה. אך מקודם לכן רצוני שתדונו לי כדת מה לעשות עם המאשקה שלי – נתתי לו את הפרי שישמרה היטיב, ואני רוצה להראותכם מה עשה עם הפרי, ותפסקו לי מה צריכים לעשות לו. כמובן שמאשקה התעלה, כשהקיצוהו קרא קריאת שמע ווידוי. כל המסובים אמרו פה אחד, אחת דתו להמית אותו, ולא נמצא שום אחד מהמסובים שהמליץ טוב בעדו.

הוביח אותם המלך קשות ואמר להם, איך אתם יכולים לפסוק משפט מוות למאשקה שלי, הרי אף אחד ממכם עוד לא טעם מהפרי הזה, ומובטחני, שאם הייתם טועמים מקצת מן הפרי הזה, לא הייתם יכולים להתאפק והייתם אוכלים את כל הפרי ולא משאירים מזה זכר. ואילו המאשקה שלי טעם מן הפרי, ומכל מקום מסר נפשו עם שארית כוחותיו להפסיק באמצע אכילתו, ונשאר רוב הפרי. וכי אתם יודעים איזה דבר גדול עשה מאשקה? ומיד מינה אותו להיות השר החשוב ביותר של המלוכה, מאחר שנתגלה איך שכבוד המלך יקר בעיניו עד כדי מסירות נפש.

סוד אכלתי ואוכל עוד

והנמשל פשוט, דוהו ג"כ המעלה המיוחדת של כלל ישראל. וכמו שהיה אצל אדם הראשון שלאחר שאכל מן עץ הדעת, אמר להקב"ה (בראשית ג:יב) "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", ואמרו חז"ל (ב"ר י"ט י"ב) 'ואכלתי' לא כתיב אלא 'ואוכל' – אכלתי ואוכל עוד. וכבר הקשה הבאר מים חיים (פ' בראשית), היאומן כי יסופר כזאת על אדם שנברא מידי הקבורך

במקום מיוחד. כשהגיע ערב פסח, ואשתו ניקתה את כל החדרים וכל הארונות, מצאה את הפירות הללו, ושאלה אותו, מאשקה מה הם אלו הפירות. אמר לה, המלך נתן לי את זה לשומרם עליהם עד היום גנוסיא שלהם.

אמרה לו אשתו, אם המלך מחשיב את זה כל כך, סימן הוא שהם באמת פירות חשובים עד מאד, אם כן הבה נתבונן בזה. לקח מאשקה פרי אחד בידו והריחו, ושוב לא יכל להתאפק בשום אופן וגנס בפרי. אך מיד נתקף בפחד וחלחלה, שהרי עתה יהרגו אותו על שלא קיים פקודת המלך לשמור עליהם, ומכח זה נמנע ולא גמר לאכול את כל הפרי.

אמנם את הנעשה אין להשיב, חלק מהפרי כבר נחסר, ואי אפשר להחזירו לקדמותו, והתמלא בפחד גדול מהעונש המר הצפוי לו. הלך לבית מדרש, ותלה שם פתק "בקשו רחמים" על פלוני בן פלוני כי עת צרה הוא לו. וכמו כן הוא עצמו אמר תהלים בלב נשבר, והתענה משבת לשבת.

ויחי היום, והגיע יום גנוסיא שלהם, כל המסובים שנתקבצו מרחוק ומקרוב שמעו כבר על הפירות המיוחדות שהמלך טרח להביא ממקום רחוק להראות להם את רוב יפים והדרם. ויהי כאשר כל המלכים והשרים כבר ישבו אצל הסעודה, פקד המלך למאשקה להביא לו את הפירות. מאשקה שאחז לאחר תעניות של כמה חודשים, הביא בידים רועדות את הפרי, וכיסהו בידיו כדי שלא יבחינו שכבר גנס בו.

אך המלך הבחין מיד בנגיסה המאוסה של המאשקה שלו, ונעשה לו חושך באמצע היום. בלית ברירה עשה כמעשיו של מאשקה, גם הוא כיסה את מקום הנגיסה, והזמין את כולם לבוא ולראות את הפרי ההדר והיקר. כולם הסתכלו בפרי והודו

על חטא העגל, הרי אין קטיגור נעשה סניגור. כי באמת מעשה העגל אינו קטיגור עבור ישראל, רק סניגור גדול, כי הקב"ה רואה שלמרות שיש בישראל בטבע קשיות עורף ונטיה אל החטא, ובפרט לאחר שכבר טעמו טעם חטא, מ"מ הם מתגברים במסירות נפש ועושים תשובה שלימה על עונותיהם ובורחים מן הרע ומתקרבים אל הטוב.

וזהו מה שאמר משה רבינו לישראל "כי היום ה' נראה אליכם", דייקא היום, לאחר שאתם מקריבים את העגל הזאת גופא שנכשלתם בה בעבר, וטעמתם בה טעם החטא, מ"מ אתם מתגברים במסירות נפש שלא לנטות אחר הרע, רק לחזור בתשובה ולהתקרב אל השי"ת, לכן דייקא היום ה' נראה אליכם.

סוד שבת החודש

שבת זו היא שבת החודש, השבת האחרונה של הארבע פרשיות. ואיתא שהד' פרשיות הם כנגד מה שנאמר (ירמ' ט: כב-כג) "כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו. כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי".

שבת שקלים הוא כנגד 'אל יתהלל עשיר בעשרו', כי בפרשת שקלים נאמר (שמות ל: טו) "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט", נמצא שאין העשיר יכול להתהלל בעשירותו כלום, רק יש לו להביא אותו סכום שהעני מביא.

שבת זכור הוא כנגד 'אל יתהלל הגבור בגבורתו', כי בפרשת זכור נאמר (דברים כה: יט) "תמחה את זכר עמלק", ובמצוה זו נצטוו כל ישראל כאחד, גבורים וחלשים יחד, הגם שהוא מצוה של 'מְחִיָּה ומלחמה', מ"מ אינו יכול להתהלל בגבורתו המיוחדת.

שבת פרה הוא כנגד 'אל יתהלל חכם

הוא, שירצה דוקא למרות פי ה' בפניו לומר לצור העולמים שיאכל עוד, ואיך לא תאחזנו אימה ופחד וחלחלה ורתת בזה.

ומבאר השפת אמת, דכוונתו היה, דעד עכשיו שעוד לא טעם מן הפירות, עוד לא נחשב לו זכות גדול כזה על זה שהתגבר בנסיון ולא אכל, כי עדיין אינו יודע טעם ומתיקות הפרי. אך לאחר שכבר אכל וטעם מזה, עכשיו התגבר הנסיון עד למעלה ראש, כי הוא כבר יודע מתיקות הפרי, ואינו יכול להתאפק, רק אכלתי ואוכל עוד, הוא מרגיש שהוא נסיון שאינו יכול לעמוד בה, ואם למרות כל זה הוא מתגבר ואינו אוכל, ודאי מגיע לו שכר כפול ומכופל על זה.

וזהו מה דאיתא במדרש (אוצר מדרשים פסיקתא), שאלו לחכמה נפש החוטאת מה ענשה? אמרו, "חטאים תרדף רעה" (משלי יג: כא). שאלו לנבואה החוטא מה ענשו, אמרה "הנפש החוטאת היא תמות" (יחזקאל יח: ד). שאלו לתורה חוטא מה ענשו, אמרה יביא אשם ויתכפר לו. שאלו להקב"ה חוטא מה ענשו, אמר להם, יעשה תשובה ויתכפר לו. ע"כ.

והביאור בזה כנ"ל, החכמים והנבואה אינם מסוגלים להבין איך העיז האדם לחטוא, ולכן אמרו שתדרוף אותו רעה ושימות. ורק התורה הקדושה אמרה, שיכול להביא קרבן ויתכפר. אך השי"ת היודע תעלומות לב, עד כמה קשה להאדם להתגבר בנסיון, אמר, יעשה תשובה ויתכפר לו. כי זהו המעלה הגדולה ביותר, שהגם שכבר טעם טעם חטא, וכבר קשה לו ביותר לפרוש מן החטא, מ"מ הוא מתגבר ועושה תשובה, ופורש מתאוותיו ותשוקתו אל החטא.

ועפ"ז אפשר ליישב קושיית המזרחי, איך היה יכול העגל שהקריב אהרן לקרבן, לכפר

‘השכל וידוע אותי’ – כביכול נמכרתי עמה.

‘עוזר’ השי”ת, כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות, ונזכה לעשות ההכנות ליו”ט כראוי ברוחניות ובגשמיות, אם אין קמח אין תורה, שניצל ממהו חמץ, שניוושע בכלליות ובפרטיות ברוחניות ובגשמיות, ושנזכה בקרוב לביאת משיח צדקנו במהרה בימינו אמן.

ליל שב"ק חת"ק

מצרים וגו' (שם יד: כ-), והיו מצרים זורקים חצים ואבני בליסטראות והענן מקבלם, עכ"ד הק'. א"כ הרי מוסר נפשו לבניו הרי זה סימן טהרה.

וכן כתיב "כנשר יעיר קינו" (דברים לב: יא) – נהגם ברחמים ובחמלה כנשר הזה רחמני על בניו, ואינו נכנס לקינו פתאום עד שהוא מקשקש ומטרף על בניו בכנפיו בין אילן לאילן בין שוכה לחברתה כדי שיעורו בניו, ויהא בהם כח לקבלו: ועוד נמנה הנשר במרכבה לכסא הכבוד, וגם במשנה (אבות פ"ה מ"ב) יהודה בן תימא אומר הוי קל כנשר.

ובקריאת הפרשה פרשת החודש, שיש בה חלק הכנה ליו"ט מצינו בתרגו"י "ואשא אתכם על כנפי נשרים" וכדלקמן.

כל המתגאה מורד במלכות שמים

ואו"י יש לומר דהעיקר שאנו יודעים ומאמינים שגאווה והגדולה לחי עולמים. וכבר כתב הרמב"ן (אגרת הרמב"ן) וראה כי כל המתגאה לבו על הבריות מורד במלכות שמים, כי מתפאר הוא בלבוש מלכות המקום ית', שנאמר "ה' מלך גאות לבש" (תהלים

בכמתו', כי אפילו שלמה 'החכם מכל אדם' (מ"א ה:יא) אמר על מצות פרה (קהלת ז:כג) "אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני", נמצא שאין החכם יכול להתהלל בזה.

שבת החודש הוא כנגד 'כי אם בזאת יתהלל המתהלל השכל וידוע אותי', כי בפרשת החודש מבואר מצוות קידוש החודש, שבוה רואים את הכח שניתן לנו, שבית דין יכולים לקדש את החודש ולקבוע אימתי יהיו הימים טובים, וכך נקבע כביכול למעלה. וזהו

"ואת אלה תשקצו מן העוף לא יאכלו שקץ הם את הנשר ואת הפרס ואת העזניה" (יא:יג). וברש"י לא יאכלו – לחייב את המאכילן לקטנים. שכך משמעו לא יהיו נאכלים על ידך. או אינו אלא לאסור בהנאה, ת"ל (דברים יד:יב) 'לא תאכלו', באכילה אסורין בהנאה מותרין. כל עוף שנאמר בו 'למינה' 'למינו' 'למינהו', יש באותו המין שאין דומין זה לזה, לא במראיהם ולא בשמותם, וכולן מין אחד.

למה הנשר טמא הרי מרחם ומציל בנו

ויש לעיין, למה מתחיל דוקא עם הנשר. וביותר, למה באמת הנשר יהי' אסור ושקץ, הרי התורה מביא מעליותא של הנשר, כדכתיב "ואשא אתכם על כנפי נשרים" (שמות יט:ד), ופירש"י הק' על כנפי נשרים – כנשר הנושא גוזליו על כנפיו, שכל שאר העופות נותנים את בניהם בין רגליהם, לפי שמתיראין מעוף אחר שפורח על גביהם. אבל הנשר הזה אינו מתירא אלא מן האדם, שמה יזרוק בו חץ, לפי שאין עוף אחר פורח על גביו, לכך נותנן על כנפיו, אומר מוטב יכנס החץ בי, ולא בבני. אף אני עשיתי כן, "ויסע מלאך האלהים וגו' ויבא בין מחנה

אם אינה יכולה להתכופף היא טריפה. ויש המפרשים עפ"י ביעקב אבינו המובא בחז"ל ששלח לעשו את הבהמות, "ויקח מן הבא בידו" (בראשית לב:יד), דהיינו שהעביר ידו על הבהמה. ורואים דגם אצל בעלי חיות יש סימן כשרות אם יש להם הכנעה וענוה.

אבל גבי בני ישראל, אי"ן מזל לישראל (שבת קנו.) - בחינת אי"ן, שיודעים שהם כאין, זה המזל שיש להם כדאי באמרי מנחם, והן ענווים בדעתם ונכנעים.

ובזה שהנשר חושב על עצמו, זה גאות פסולה, והאדם מתגאה על כולם, והקב"ה מתגאה על כולם, ומשו"ה זה הכי פסול.

אבל האמת היתה כדברי התרגום יונתן "ואשא אתכם על כנפי נשרים", ברגע חדא היו בארץ ישראל. אבל רק הקב"ה יש לו המעלה שהנשר מתגאה. ובאמת כל המתגאים נכללים בכסא הכבוד, ורק במרכבה יש בה ה' מלך גאות לבש, אבל הנשר לעצמו בעולם התחתון אסור לאכול, כי יש בה סימני גיארות.

ב' בחינות - כתרו ישועה ע"י מדת אין

השי"ת יעזרנו על כבוד שמו ויושפע שפע רב, וכמו שהיה רגיל בפיו הקדוש של זקני האמרי מנחם מאלכסנדר זי"ע (פ' חיי"ש) כי בכח ההכנעה מעוררים מדת כתר, כדברי הרה"ק רבי פנחס מקארין זצלה"ה זי"ע שכל עניו הוא בבחי' כתר מדת אין. ועי"ז זוכים לישועה, כמו שיסד הפייטן (פיוט אתה הוא) 'כתרו ישועה', ופירש הרה"ק מאפטא זצלה"ה זי"ע (עי' קהלת יעקב ערך ישועה) שהישועה באה מבחי' כתר ששם מקור החסדים.

ובפ' לך לך כותב, והוא שאמר שלמה המלך ע"ה בחכמתו "הולך תמים יושע" (משלי

צג:א). נאולי מ"ש כל המתגאה לכו על הבריות, אולי גם על בעלי חיים, ועכ"פ כבר כתב המהר"ל דארבע חיות מרומזים על ארבע מדות, והנשר על ענין של כבוד.

והנה עה"פ ה' מלך גאות לבש' אמרו חז"ל (חגיגה יג:) שבכסא הכבוד יש דמות שלש בעלי חיים - שור נשר ואריה, וכן יש בו גם דמות אדם. ובאמת כולם נחשבים למלכים, שהשור הוא מלך שבבהמות, ונשר הוא מלך שבעופות, ואריה הוא מלך שבחיות. והאדם שולט ומתגאה עליהם, והקב"ה מתגאה ושולט על כולם. ולכן שירת השור הוא "אשרירה לה' כי גאה גאה" (שמות טו:א), שאכן הקב"ה שהוא מלכו של עולם מלך מלכי המלכים הוא גאה על כל הגאים, ולכן אומר 'כי גאה גאה'.

ואבן יש לומר ששירתם של כל בעלי חיים אלו הם המשבחים את הקב"ה ישר ומדברים עליו שלא בעקיפין. שהשור אומר שירו לה' כי גאה מלכים, בכל זאת אנו בטלים לפני השי"ת שהוא מלך מלכי המלכים, מלכו של עולם, ולו נאה להלל ולשבח ולא לזולתו.

והנה לפי זה הרי הנשר ברוב גבורתו חושב שהוא מציל את בניו - גאות נורא, יודע איך להעיר את קנו. וכל זמן מתגאה ויודע כוחותיו, כי אין למעלה ממנו, ואין לו הכנעה - זה סימן טריפה שאין למעלה ממנה.

גם אצל בהמות וחיות

מדת הענוה מורה על כשרותם

הרמ"א מביא תשובת תשב"ץ המצטט כלל מדברי רבי יהודה החסיד (עי' ספר חסידים סי' תס"ח, תת"ג) כי אם רצון אדם לקנות בהמה לשחיטה, ולדעת בחיים חיותה אם היא טריפה או לא, יעביר את ידו על גבה - אם הגב מתכופף אינה טריפה, וסימןך "לב נשבר ונדכה אלקים לא תבזה" (תהלים נא:יט). אך

פ' אחרי) על מה שיסד הפייטן בהשיר (פיוט אתה הוא) כתרו ישועה, כי הוא ית' מכתיר את עצמו בהישועה שעושה לזרע ישראל, זהו הכתר שלו, ומעטר את עצמו בזה שעושה צדקה ומושיע את עמו ישראל, אמן כן יהי רצון.

שבת מברכים החודש

השארית השכינה בהסתר ואח"כ בנגלה, יש להמתיק הענין בהקדם דברות קודש בני יששכר (מאמרי השבתות מאמר ז' אות י"ג) בהזכרת רצה דברכת המזון, 'ברצונך הניח לנו ד' אלקינו שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתינו'. ולכאורה יש להתבונן, למה פרטו 'שלא תהא וכו' ביום מנוחתנו' דמשמע באינך הימים אין קפידא.

והנראה עפ"מ שכתבתי כמה פעמים בשם הרב עיר וקדיש בעל אור החיים זצלה"ה בפסוק "כי ששת ימים עשה ד'" (שמות כ:יא), שהש"י לא עשה כי אם ששת ימים, ושוב ברא את יום השבת, וע"י קדושת השבת נבראים שוב ויוצאים מן הכח אל הפועל ששת ימים, וכן הוא כל ימות עולם [עיינן מה שכתבתי לעיל כוונת המסורה ג' פעמים ברא אלקים]. נמצא השבת הוא שרשיי לכל הששת ימי המעשה.

והנה אם יש ח"ו איזה חסרון דקה מן הדקה בשורש, הנה ניכר הענין אח"כ בהשתלשלות הענפים. וכן הוא בכל הצמחים הנזרעים, וכן הוא בתולדות הבעלי חיים מדברים ושאינם מדברים, מובן הענין למשכיל. משא"כ כשהשורש והזריעה הוא בשלימות, יוצאים הענפים מושלמים. והנה לפ"ז הוא נוסח תפלתנו ביום המנוחה 'שלא תהא וכו' ביום מנוחתנו', וכיון שיום המנוחה (שהוא

כח:ית), ר"ל מי שהוא בבחי' תמים, שהוא עניו ושפל בעיני עצמו כאין ואפס, היפך ממאן דיהיר שהוא בעל מום - הוא יורשע, כי בכח הכנעתו וענוותנותו זוכה לבחי' כתר שהוא מדת אין, ועי"ז זוכה לישועה, כדברי הרה"ק מאפטא זצלה"ה זי"ע (אוהב ישראל

לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים

"ויבא משה ואהרן וגו'" (ט:כג). וברש"י הק', למה נכנסו וכו' דבר אחר כיון שראה אהרן שקרבו כל הקרבנות ונעשו כל המעשים ולא ירדה שכינה לישראל, היה מצטער ואמר יודע אני שכעס הקב"ה עלי, ובשבילי לא ירדה שכינה לישראל. אמר לו למשה, משה אחי כך עשית לי, שנכנסתי ונתביישתי. מיד נכנס משה עמו וביקשו רחמים וירדה שכינה לישראל.

ויצאו ויברכו את העם - אמרו "ויהי נועם ה' אלקינו עלינו" (תהלים צ:יז), יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידיכם. לפי שכל שבעת ימי המלואים, שהעמידו משה למשכן ושימש בו ופרקו בכל יום, לא שרתה בו שכינה, והיו ישראל נכלמים ואומרים למשה, משה רבינו, כל הטורח שטרחנו שתשרה שכינה בינינו ונדע שנתכפר לנו עון העגל.

לבך אמר להם "זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'" (שם:י), אהרן אחי כדאי וחשוב ממני, שע"י קרבנותיו ועבודתו תשרה שכינה בכם ותדעו שהמקום בחר בו. וצ"ב.

אור החיים הקדוש: כי ששת ימים עשה

ובכרי לבאר ענין זה שהיה מקודם בנין בית המקדש והתקרבות להשי"ת, ובני ישראל לא הסתפקו בזה והיו מצטערים, והיה מקודם

ובזה יש לפרש ג"כ 'ישמחו במלכותך שומרי שבת', היינו שומרי שבת עוד מזמן שהיו במרה, 'וקוראי עונג' היינו בשעת מתן תורה שנבחרו בני ישראל לעם סגולה, ואין לך עונג גדול מזה. 'עם מקדשי שביעי' רמז לדברי המכילתא (פ' יתרו פרשה ז') 'זכור את יום השבת לקדשו' - תהא זוכרו מאחד בשבת. והיינו 'מקדשי שביעי', שמכניס מימות החול לשבת. וכן הוא רמז לשבת דלעתיד, שאנו מכניס בעולם הזה לזכות ליום שכולו שבת ומנוחה לחי עולמים.

ח"ס: למה אין מברכין

על סיפור יציאת מצרים כדומת גר שנתגייר

ומצינו כע"ז בחת"ס בליל הסדר (החת"ס בתו"מ ובדרשותיו) בישוב הקושיא למה אין מברכין ברכת המצות אשר קדשנו במצותיו על סיפור יציאת מצרים. ואף לפי המתרגמים דברכת 'אשר גאלנו' הוא במקום הברכה, עדיין קשה דלמה אין מברכין אותה בתחילת ההגדה כדין שאר ברכת המצות דבעי עובר לעשייתן.

ומחדש החת"ס, דכיון דסיפור יציאת מצרים הוא מתחיל בשבח ומסיים בגנות - מתחיל בסדר דמתחיל בגנות, 'בתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו'. אם כן, הנה כמו שחייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים, כמו כן חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא היה מעובדי עבודה זרה, ועכשיו קרבנו המקום לעבודתו. והיום בלילה התחיל לעבוד ה' בתחילה במצות הנוהגות אותו לילה.

וזהו הטעם דאין מברכין קודם הסיפור, דמצינו (פסחים ז:): לענין טבילת גרים שמברכין לאחר הטבילה, מפני שקודם הטבילה אינו יכול לומר 'וצנו'. וממילא גם בכל ישראל בלילה זו קודם סיפור יציאת

שורשיי לכל ששת ימי המעשה) יהיה במושלם בלי חוסר, אזי בודאי יבואו ששת ימי המעשה מושלמים, הבן.

למה לא נאמר 'אשר בחר בנו' ביום השבת

ובזה יש לומר בתפלתנו 'ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים וגו''. לכאורה נכפל כאן אותו ענין ג' פעמים. וכן יש לדקדק ב'ישמחו במלכותך שומרי שבת וקוראי עונג עם מקדשי שביעי' נקט גם כאן ג' תוארים בשומרי שבת.

התחלת נתינת שבת במרה ונגמר בקבלת התורה

וביאר מרן מהר"ש מבעלז ז"ע עפ"מ דאיתא בלבוש (או"ח סי' רע"א) טעם שאין אומרים בשבת 'אשר בחר בנו' כמו ברגלים ושאר קדושות, משום דשבת במרה ניתנה, שהוא היה קודם מתן תורה. ובאותו פעם עדיין לא בחר בנו כל כך עד נתינת התורה על הר סיני, ששם ניתנו לנו כל שאר המצות, אלא שחזר וכלל שבת בכללם, ואז בחר בנו בחירה גמורה. לכך אין לומר בשבת 'אשר בחר בנו'.

ובזה יש לפרש 'ולא נתתו ה' אלקינו לגויי הארצות', היינו בשעה שניתנה לנו השבת במרה, 'ולא הנחלתו מלכנו לעובדי פסילים' בשעת מתן תורה, שאז נקראו בני ישראל 'נחלה' לחלקו. 'וגם במנוחתו לא ישכנו ערלים' קאי על שבת לעתיד, כי בני ישראל עושים בשבת שבעה"ז הכנה ליום שכולו שבת ומנוחה. וכמו שנאמר בברכת המזון 'הרחמן הוא ינחילנו ליום שכולו שבת מנוחה לחי העולמים'. וזהו 'וגם במנוחתו', היינו לעתיד 'לא ישכנו ערלים כי לישראל עמך נתתו באהבה לזרע יעקב אשר בס בחרת' במתן תורה.

אבינו ולברכת יצחק, והיינו בנים למקום ועכשיו קרבנו המקום למקום.

וזה כעין דברי השר שלום מבעלזא זי"ע, שהי' שבת מקודם ואח"כ קבלת התורה היה שבת לגמרי. ומוכרח להיות ששורש השבת אפילו מקודם תורה היתה כדבעי בלי פגם, וכדברי הבני יששכר. וכיון שיום המנוחה [שהוא שורשי לכל ששת ימי המעשה] יהיה במושלם בלי חוסר, אזי בודאי יבואו ששת ימי המעשה מושלמים, הבן.

ובזה היתה בעת בנין המשכן, שמקודם היתה בנין המשכן לבני ישראל כמו שהם, ועל זה היו מצטערים, ואח"כ נשלמה המשכן בהשראת השכינה במדרגה גבוהה.

השי"ת יעזור שנזכה להיוושע בשנת ישועה ורחמים מתוך רוב כל בשמחה ובנחת תושעון (עי' ישעי' ל:טו), בריאות גופא ונהורא מעליא זרעא חיא וקיימא דלא יפסוק ודלא יפסוק מפתגמי אורייתא, ושידוכים הגונים והרחבת הדעת והבאת שלום לכל בני ישראל בביאת משיח צדקנו בב"א.

מצרים אינו יכול לומר 'וצוננו' מפני שעדיין הוא בבחינת כאילו הי' מעובדי עבודה זרה. אך לאחר הסיפור אז יכול לומר 'וצוננו', אלא שאז הרי נכלל בברכת אשר גאלנו וכתירון הנ"ל.

וממשיך החת"ס בזה לבאר כוונת בעל הגדה באומרו 'כהא לחמא עניא די אכלו אבהתנא בארעא דמצרים'. דבא לתרץ מה דתמוה שאנו פורסין מצה שלימה קודם הסיפור בלי ברכת המוציא, מה שאין שאנו עושין כן בכל ימות השנה לבצוע בלי ברכה. ועל כן אומר שהוא גם כן מטעם שאנו רואין עצמינו כאילו היינו גוים, וכן היו עושין אבותינו במצרים שהיו פורסין בלי ברכה, שלא היו מצווין על כך עדיין עד לאחר גאולתן שקבלו התורה, עכדה"ק.

וזה ממש דבר נפלא שהקב"ה אמר על בני ישראל "בני בכורי ישראל" (שמות ד:כב) בשעת מכה ראשונה, ונגמר במכת בכורות. מ"מ עוד לפני קבלת התורה היתה דבר נפלא זה אשר כבר אז הסכים הקב"ה לקרות 'בני בכורי ישראל', והסכים למה שעשה יעקב

קידוש

בתלמידי חכמים, וכל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו. ו"זה לעומת זה עשה האלקים" (קהלת ז:יד).

"ובי יותן מים על זרע" (יא:לח). מים הוא מקור הטהרה. כי רק אחר טהרה יש יצה"ר, כדברי הגמ' (סוכה נב:) שהיצה"ר רק

סעודת רעוד"ר

עצמן להכנס תחת כנפי השכינה. והכ"נ יש לזרו שלא להזהות הגירות.

בקרובי אקדש

"ויאמר משה אל אהרן הוא אשר דבר ה'

לחיים

כבר הבאנו החת"ס, כי ימי הפסח דוגמת גירות. ואולי צריכים לזרז בעוד מועד כדברי הגמ' (יבמות מח:) למה גרים מעונין ששהו

גברא מה שחכמתו מרובה, ומשום זה נקט החסרון ברישא.

והנה בצאת ישראל ממצרים ונפתח להם שערי אורה בהתגלות חמשים שערי בינה, אז היתה חכמתם מרובה. אבל לא הי' להם שום מעשים טובים שיהיו נרתק וכלי להחזיק החכמה. והשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו החשיב להם השני מצוות אלו כמעשים מרובים. וז"ש 'ותרבי ותגדלי' בהיות נפתח להם שערי בינה, 'שדים נכוננו ושערך צמח', כי החכמה קם בהו ועומד נכון. אמנם 'ואת ערס ועריה' בלי לבוש ובלי מעשים, והחכמה הי' בהתגלות בלי נרתק ומכסה.

וברחמי השי"ת התחסד עמהם ואמר 'ואראך מתבוססת בדמיך' - תרי דמים, דם מילה ודם פסח, ואלו שני מצות חשובים לפני כמעשים מרובים שעי"ז יתקיים החכמה. וע"כ 'אומר לך בדמיך חיי' להיות החכמה חי וקיים, ודפח"ח. והנתיבות שלום אמר, דמי מילה קדושת הברית ופסח - זה אמונה, עיי"ש.

מה דעלך סני לחברך לא תעביד

ואולי יש לבאר הענין, ונקדים מה שענה הלל הזקן כאשר רצה הגר להתגייר (שבת לא.) בההוא עובד אלילים שבא לפני הלל שילמדנו כל התורה כשהוא עומד על רגל אחת, אמר לו, מה דעלך סני לחברך לא תעביד, זו היא כל התורה ואידך פירושא היא זיל גמור. ופירש"י הק' דעלך סני לחברך לא תעביד - 'ריעך וריע אביך אל תעזוב' (משלי כז:י) - זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו, שהרי עליך שנאוי שיעבור חבירך על דבריו. לשון אחר: חבירך ממש, כגון גזלה גנבה ניאוף ורוב המצוות. אידך - שאר דברי תורה. פירושה - דהא מילתא הוא, לדעת איזה דבר שנאוי, זיל גמור ותדע.

לאמר בקרובי אקדש ועל פני כל העם אכבד וידם אהרן" (י:א). ויש להבין הלשון 'בקרובי אקדש'. גם יש לבאר ענין קרבן פסח בחבורה, שזה לפי כמה שיטות הפוסקים כל ענין של קריאת פ' החודש.

ונראה לפרש עפ"י מש"כ בס' שפתי צדיקים פ' שמיני מאמרי פסח) בשם הה"ק מהר"י מרזניץ וצוקללה"ה על הפסוק 'ותרבי ותגדלי ותבואי בעדי עדיים שדים נכנו ושערך צמח ואת ערום ועריה: ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיך ואומר לך בדמיך חיי ואומר לך בדמיך חיי' (יחזקאל טז:ז).

והקשה על מאמר המשנה (אבות פ"ג מ"ט) כל שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת וכו'. והלוא עיקר כוונת התנא באומרו 'אין חכמתו מתקיימת' הוא משום שמעשיו מועטים מחכמתו, לא משום שחכמתו מרובה. והתנא בא להשמעינו החסרון באדם, שיש לו מעשים מעטים מחכמתו - זה גרמתו שחכמתו אינה מתקיימת. וא"כ כך הוי לי' לתנא למינקט ולומר, כל שמעשיו מועטים מחכמתו וכו' ולמה נקט כל שחכמתו מרובה, הלוא לא המעלה רק החסרון גרמתו לו.

אמנם לכל דבר ברא הקב"ה נרתק להיות החפץ מתקיים על ידי הנרתק, על דרך אומרו "לשמש שם אהל בהם" (תהלים יט:ה). והנרתק הוא המכסה שלא יינקו החיצונים ח"ו מהחפץ. והנה החכמה היא החפץ, והמעשים הם הנרתק, והם הכלי המחזיק להחכמה. וכשחכמתו מרובה, נמצא האי מותר החכמה אין לו נרתק להיות מכוסה בו ועומד בגילוי, ויכול לאחוז בו החיצונים ח"ו ע"י המותר אפילו גוף החכמה המונח ומתכסה בהנרתק, כיון דבטלה מקצתו בטלה כולו ח"ו. וא"כ עיקר החסרון הוא בהאי

זאהבת לדעך, מי זה הרעך – בחינת רע

מבואר ברש"י ב' פירושים על 'זאהבת רעך' (ויקרא יט:יח) – מי זה הרעך? א', "רעך ורע אביך אל תעזוב" – זהו הקב"ה וכו', ע"ש. והב' הוא חבר.

ויש להמתיק הענין בעזר צורי וגואלי בכוונת רעך ורע אביך. הנה כבר כתב רביה"ק הבני יששכר (מאמרי ראש חודש מאמר ב' אות י') מה כתיב "ויעתר לו י"י וטהר רבקה אשתו" (בראשית כה:כא), כיון שמתעורר יצר הרע נמצא פריה ורביה (נ"ל מה שקורין לכח המתעורר הזה גם לעתיד בשם יצר הרע, הוא שיתהפך מן רע לרע וחבר ליצר טוב). אמר ר' יוסי, א"כ מה הפרש בין העולם הזה לאותו הזמן, ועוד דהא קרא קאמר דקב"ה עבד.

אמר רבי אחא כך הוא דקב"ה איתער ליה לההוא ענינא דצריך לזווגא, ולא לכל שעתא דיהא תדיר עם בר נש כמו כען דאיהו אשתכח תדיר וחסטאן ביה בני נשא אלא לההוא זיווגא בלחודדי, ואתערותא ההיא אתערותא דקב"ה להוי, הה"ד "והסירותי את לב האבן מבשרכם" [פירשו בזה כי טבע האבן חס מקצתו חס כולו] "ונתתי לכם לב בשר" (יחזקאל לו:כו). מהו 'לב בשר', אמר ר' יהודה

לב להוציא בשר ולא לדבר אחר וכו', אמר ליה ר' יצחק תאמר דחבירנא חכמי מתניתא אתעררו להאי ענינא דיצר הרע יתנשי מן עלמא בר ההיא שעתא לזיווגא. אמר ליה חייך הכי אצטריך יצר הרע לעולם כמיטרא לעולם, דאלמלא יצר הרע חדותא דשמעתא לא להוי. אבל לא מנוולה כקדמייתא למיחטי ביה. הה"ד "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי וגו'" (ישעי' יא:ט) וכו'.

וארמוז לך הנלע"ד מה שנדרש לשם, דהנה ביום הכפורים מביאים דורון לפלוני (זוה"ק ח"א ס"ד ע"א), וידוע הטוב והחיות שבו הם אתון א"ל וב' אותיות אחרות הם בהיפך, וכשמביאין לו אז מתהפך לפי שעה לטוב להיות מליץ (פרקי דר"א פמ"ה). והנה כיון שהוא מתהפך הנה מתהפכין האותיות בניגוד אלפא ביתא דא"ת ב"ש ומתהווים אתון ח"י, וזהו שאמר הכתוב "והשעיר אשר עלה וכו' יעמד ח"י" (ויקרא טז:י). הנה רמזתי לך, ועיקר הענין מבואר במאמרי יום הקדוש (תשרי מאמר ו' אות טו), ואי"ה ידובר בזה ג"כ בענין שעיר דראש חודש, * עכ"ל.

דיקוה בהשי"ת

פ' רביה"ק מלובלין זי"ע דכל התורה כולה

* רמזים בפ', דכשיבולע המות לנצח יתהפך מהמלאך רע 'סמ איל' - האותיות ס"מ לאותיות ח"י ע"י א"ת ב"ש, ויהי 'איל ח'י, ואז יקוים מ"ש "אז אהפוך אל עמים וגו' לקרא כולם בשם ה'" (צפני' גט:) "והי' אדום ירשה וגו'" (במדבר כד:יח). בפנים יפות ביאר, יש לפרש דיש להבין ענינו עפ"מ שכתוב במקום אחר מה שאמרו חז"ל (תענית ז.) כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים. דהיינו שהיצר הרע נקרא 'סמ' המות, כי חציו בקדושה שהוא 'איל', וחציו הוא 'סם'. ואם ה'סם' גובר, נהפך שם 'איל' האל"ף בת' והלמ"ד במ' הסמוך לו, והוא אותיות 'מת'. אבל כשהקדושה גוברת ע"י התורה, מתהפך שם 'סם' לאותיות ח"י בא"ת ב"ש.

כי גם כתבנו במקום אחר כי שם 'שעיר' הוא שם שרו של עשו שמספרו עם נוקבי' [ס"מ - ליליית] תק"פ כמספר 'שעיר' והוא שרו של אדום. והיינו דקאמר 'והי' אדום ירשה', והשר שלה שהוא שעיר שהוא אויביו 'סם' ונוקבי', והיינו שיעשה מן סמ"ך מ"ם ח'י, והוא 'חי איל'. והיינו דקאמר 'וישראל עושה חיל' (שם כד:יח) עם הכולל הוא 'איל ח'י. ובזה מובן היטב מ"ש 'מי יחי' משומו איל' (שם כג:), פ' כשיבולע המות לנצח ויהפוך שם איל, ואז יתהפך ה'סם' ל'חי' ויוציא כל ניצוצות קדושות, ולא ישאר חיות בתוך העמים, כדכתיב "אז אהפוך וגו'".

מעורבים זה בזה. ושיהיה הכח ביד ישראל למסור נפשם על קדושת שמו יתברך ויתעלה. והוא הוא כריתות הברית. "ויאמר הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם" (שם), להיות עמכם ביחוד גמור וברזא דאחד.

וי"ל בדרך אפשרי דהנה ידוע שיש כ"ב אותיות גדולות וכ"ב אותיות קטנות. והכ"ב אתון רברבן הם בחינת עולמות עליונים, והכ"ב אתון זעירין הם בחינת עלמין תתאין. וצריך לייחדם ולשלב זה בזה ונעשה מהם צירוף בחינת ד"ם [ב' פעמים כ"ב אותיות]. ועיקר היחוד ע"י האל"ף, סוד פל"א עליון, ונעשה מזה צירוף אד"ם [אל"ף - ד"ם]. והבן זה:

כשמדבקין נר רעוע לכמה נרות יפים נחבטל הנו ודולק בתוך הנרות

ואח"כ קרבן פסח דקאי על חבורה אהבת ישראל, וכמו שכתב בספה"ק אוהב ישראל (פ' קדושים) או יש לומר, דבאמת יש בישראל אנשים צדיקים שנשמתם מאיר להם כל כך, עד שבנקל יכולים להשיג מדריגה זו ולקדש עצמם במותר להם וכמבואר. אך יש אנשים כשרים פחותי הערך שאין בכח השגתם להגיע בעצמם למדריגת קדושה בלתי עזר וסיוע. לזאת עצה קא משמע לן לכלול עצמו עם כל אחינו בני ישראל יחד, ואז איש את אחיו יעזור.

דהנה כתיב (משלי כ: כז) "נר ה' נשמת אדם", ר"ל דהנשמה נמשלה לנר. וכמו שראינו כמה פעמים באיזה נר שאינו יכול לדלוך יפה ולהאיר בפני עצמו, עכ"ז כשמדבקין זה הנר לכמה נרות יפים, אז גם הנר הזה בטל ונכלל בכלל נרות היפים, ודולק גם הוא ביניהם. כמו כן בנשמות ישראל, כשהם כלולים יחד אז אף הנשמה שאינה מאירה כל כך בפני עצמה, מ"מ מתוך כללותה עם שאר נשמות

היא רק למען נוכל לבוא לדביקות השי"ת, דמי שמקיים המצוות ושומר את עצמו שלא יעבור על שום איסור שנאמר בתורה, אזי הוא דבוק בהשי"ת. משא"כ העובר על התורה ח"ו נפרד מדביקות. וזהו דעלך סני, מה שהוא מזיק לחברך, לשון דביקות להתחבר בהשי"ת, דהיינו מה שהוא מפריד לך מדביקות השי"ת, לא תעביד לא תעשה. וא"כ הוא באמת כלל התורה כולה, עכתדה"ק וש"י.

בחינת דביקות בין ישראל לאבינו שבשמים

ויש להמתיק עוד כמ"ש הרה"ק אוהב ישראל (פ' שקלים) והנה דרך האנשים הכורמים ברית יחד, והיו לבשר אחד ודיעה אחת, אז דרכם למסור כל אחד ואחד נפשו עבור חבריו. ונמצא דמם מעורב יחד, כי הדם הוא הנפש (דברים יב: כג) שהוא עיקר כח הנפשי. וכמו שכתב האברבנאל בספרו מצמיח ישועה, דשורש הדבר של כריתות הברית הוא, הנוהג שבעולם כששני מלכים כורמים ברית לתווך האהבה ביניהם ולהיות כל אחד בעזר וסיוע של חבריו. אז שותין כל אחד כוס יין, וכל אחד נוקף אצבעו ומורידין טיפה של דם לתוך הכוס. וכל אחד שותה כוס המעורב בטיפת דם של חבריו. וזה הדבר מורה שמערבין את דמם הוא החיות שלהם, כי הדם הוא הנפש להיות להם לב אחד ויהיה בהם אחדות. וכל אחד מחויב ליתן דמו ולמסור נפשו עבור חבריו, זהו הכריתות ברית.

והנה מלכותא דרקיע כעין מלכותא דארעא (ע' ברכות נח.). ולרמז זה לקח משה רבינו ע"ה רבן של כל הנביאים "חצי הדם וישם באגנות" (שמות כד: ו), לרמז על אגן הסהר שהם בחינת פלג גופא. וחצי הדם זרק על המזבח כביכול לרמז על פלג הדכר. ומן הדם שבאגנות זרק על העם (שם: ח), לרמז על המבואר שכביכול הדמים שהם הכוחות

הכוונה של לחברך לא תעביד, דהיינו אהבת חברים, והכוונה הראשונה שזה לחברך להיות מחובר להקב"ה, ובזה יש קבלת התורה. וזה הכוונה 'בקרובי אקדש', שיהי מקורב להקב"ה בקרבת אלקים, וגם 'לפני כל העם אכבד', שיהיה מחובר עם כלל ישראל.

השי"ת יעזור שיהיה השפעות טובות לנו ולכל ישראל בבני חיי אריכי מזוני אריכי ובריות גופא ונהורא מעליא וסייעתא דשמיא, ובקרוב נזכה לישועת ה' בגאולה שלימה במהרה בימינו אכי"ר.

ישראל מאירה ג"כ ומתעוררת גם היא לעבודת השי"ת.

וזה שאמר "כל עדת בני ישראל" (ויקרא יט:ב), ר"ל שיוכלו יחד כל העדה הקדושה, ואז "קדושים תהיו" (שם), שיהא היכולת ביד כל אחד ואחד מישראל לבוא למדריגות קדושה, "כי קדוש אני גוי", וכולכם באתם ממקום אחד ומשורש אחד נחצבו נשמתכם, ועי"ז בהתכללותם יחד בנקל יבואו למדריגה זו, וכן יהי רצון אמן: עיי"ש.

וזה הכוונה בחבורת הקרבן פסח. ובזה מובן

-
- כב. המוחק את השם יט-רכג
 רש"י ד"ה המרביע טז-קו
 כב: כמה טפסאי וכו' ולא קיימי מקמי גברא רבא ד-קל, יב-שפה, טו-עה
 אילו בס"ת כתיב ארבעים ואתו רבנן בצרו חדא יט-שע
 כג. הגדול שבדינין קורא וכו' והשלישי אומר הכהו יז-עט
 כל חייבי כריתות שלקו נפטרו ידי כריתתם טז-פה, יז-קפד
 כג: הא כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה יט-קסח
 תרי"ג מצות נאמרו למשנה מסיני י-רמט
 ורמ"ח עשה כנגד איבריו של אדם יט-ה

מראי מקומות

בשז"ת משנה הלכות השייכים ללימוד דף היומי

מס' מכות

חלק - סימן

- זו. לא אמרו כזית אלא לענין קרבן.....ג-צו
זה הכלל כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה אין חייבין עליה.....ט-שנג
רש"י ד"ה כך.....ג-צו, ה-ריא, טו קח
ומאי חומרא דבכור וכו' שכן קדושתו מרחם.....ז-ריג
כיון דאיכא בכורי הגר דבעי למימר אשר נשבע ה' לאבותינו וכו'.....ט-ריג
תוד"ה ואי סבר.....ז-רטו
מעשר שני וכו' משראה פני החומה.....ה-סג
כהן שעלתה בידו תאנה של טבל וכו' לוקה אחת.....טז-יב
על הזקן שתים מכאן ושתים מכאן ואחת מלמטה.....ט-קלב
ואינו חייב עד שיטלנו בתער ר"א אומר אפילו לקטו במלקט וכו'.....ט-קלא
רש"י ד"ה לוקה.....טז-יב
רש"י ד"ה שתים מכאן.....ט-קכט
תוד"ה הא.....טז-יב
דסך חמש אצבעותיו נשא ואו תבינהו בבת אחת.....יא-רצה
רש"י ד"ה נשא.....יא-רצה
ואיזהו סוף ראשו זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ולפדחתו.....ז-קכב, ט-קלב
אחד המקיף ואחד הניקף לוקה וכו' במקיף לעצמו.....ט-רכג, יב-קעח, טז-קיד
רש"י ד"ה ואיזהו.....ז-קכב
גילוח שיש בו השחתה.....ט-קלא
נזיר וכו' אמרו לו אל תשתה אל תשתה וכו' חייב על כל אחת ואחת.....ז-קעב
היה לבוש בכלאים וכו' חייב על כל אחת ואחת.....ה-רסז
רש"י ד"ה בי פירקי דדיקנא.....ט-קכט
אפילו לא שחה אלא כדי לפשוט וללבוש חייב.....ח-לה
יש חורש תלם א' וכו' וכהן ונזיר בבית הטומאה.....י-קנב
אין לי אלא זורע מקיים מנין.....יח-קט
המבשל גיד הנשה בחלב ביו"ט לוקה חמש.....ג-קיו
ההמשך בדף הקודם

שיעורי הלכה

שנמסר בארגון שיעורי תורה
ט"ז אייר שנת תשע"ה לפ"ק

דיני בסיס בשבת (ח"א) - או"ח סי' ש"י

בסיס לדבר האסור

בדיני מוקצה בשבת יש דין בסיס, דהיינו דבר היתר שהמוקצה מונח עליו, אסור לטלטלו כמו המוקצה עצמו. וכגון שולחן שהיה מונח עליו נרות דולקות בין השמשות, אסור לטלטל את השולחן מדין בסיס גם אחרי שכבדו הנרות, והוא הדין נמי אם היה מונח על השולחן אבן, שהוא מוקצה מחמת גופו, אסור לטלטל השולחן כמוקצה עצמו.

בסיס לדבר האסור והמותר

אמנם אם היה מונח על הבסיס גם דבר המותר, דהיינו שהיה בסיס גם לדבר מותר וגם לדבר האסור, יש דין בשו"ע (סי' ש"י ס"ח) שמותר לטלטל הבסיס. ולכן ככדי שיהי' מותר לטלטל במשך השבת את השולחן שהדליקו עליו הנרות, יש עצה – וכן הוא המנהג בכלל ישראל כמצואר במשנה ברורה (סי' רע"ז ס"ק י"ח) להניח חלות על השולחן קודם בין השמשות. וכיון שבשבת בין השמשות יש

על השולחן חלות ונרות, הוה ליה בסיס לדבר המותר [=החלות] והאיסור [=הנרות] ומותר לטלטלו.

כשדבר המותר חשוב יותר
מותר לטלטל הבסיס

אולם היתר זה הוא רק בתנאי שדבר המותר חשוב יותר מדבר האסור, וכמ"ש שם בשו"ע "וכגון שדבר המותר חשוב מדבר האיסור. אבל אם דבר האסור חשוב יותר מדבר המותר, בטל אצלו ואסור לטלטלו".^א

החלות חשובים יותר מפמוטות כסף
המונחים על השולחן

ולפ"ז יקשה על ההיתר שהזכרנו להניח חלות על השולחן ככדי שלא יהי' בסיס לנרות, והרי הפמוטות של כסף [זילצערנע לייכטער] שויס פי כמה וכמה מהחלות, ואם כן הוא עדיין בסיס לדבר האסור. והתשובה לכך הוא, דאם כל האיסור מוקצה בנרות היה רק השלהבת, והפמוטות הם בסיס לשלהבת, כבר כתבו

^א וכששניהן שוין בחשיבותם, דנו בזה האחרונים, כי משמעות לשון השו"ע ברישא משמע שההיתר צריך להיות יותר חשוב מהאיסור, וכששניהן שוין אין היתר. אבל בסיפא משמע שרק כשהאיסור חשוב יותר אסור, אבל כששניהן שוין מותר. ולהלכה נקטו הפוסקים שאף כששניהם שוין אסור. עי' משנה ברורה (סי' ש"י ס"ק ל"ג).

בסיס, ומותר לטלטלו כיון שאין המפה משמש לנרות אלא לשולחן לכסות אותו, והשולחן אינו דבר האיסור. והרי כל יסוד דין בסיס הוא שהיתר משמש לאיסור, ולכן המפה שאינו משמש לנרות לא נעשה בסיס לדבר האסור. משא"כ השולחן עשוי להניח עליו כל מה שצריך, ומשמש מקום להחזקת הנרות, נעשה בסיס לדבר האסור (עי' שו"ע ח"א סי' ש"ט ס"ט, משנה ברורה שם ס"ק י"ח, וקצות השולחן סי' קי"ז ס"ק י"א).

ואפילו אם כן נאמר שהמפה נעשית בסיס לנרות, הוא רק במקום העמדת הנרות, ולא ברוב המפה שאינו עשוי לכך ולא נעשה בסיס (עי' שער הדין שם ס"ק כ"ג שם דרך החיים). ולכן מותר לגלגל את מפת הניילון עד מקום הנרות.

בסיס בבלי שמלאכתו לאיסור

במייני המוקצה יש כמה סוגי מוקצה, ואחד מהם הוא כלי שמלאכתו לאיסור, כגון פטיש שמלאכתו לאיסור שעשוי להכניס בו מסמרים, או סיר שמלאכתו לאיסור לבשל בו [חז"ל אס' בו אוכל, כמבואר בסי' ש"ח (ס"ה)], או מכשירי חשמל כגון טעיפ רעיקארדער [דכשמתמשים בו עושים איסור שנדלק נורה והצטריות מתחילים לפעול, או

הפוסקים שזו מתחשבין רק עם ערך השלהבת, ופשיטא שהחלות שוים יותר מהם. אבל אפילו אם נאמר שיש צפמוטות איסור עצמי של מוקצה מחמת חסרון כים, מ"מ אין החשיבות נמדד לפי מחירו ושווייו, אלא לפי הצורך מה שהוא חשוב ונצרך אליו עכשיו [וואס איז איהם יעצט וויכטיגער]. ולכן החלות שצריך אותם לסעודת שבת חשובים יותר מהצפמוטות (ע"פ שו"ת שצט הלוי ח"ח סי' נ"ז).² ועוד יותר, שהצפמוטים משמשים לנרות, והנרות משמשים שיראה צשעה שאוכל, ואם כן האוכל הוא דבר החשוב ביותר (ע"פ שו"ת באר משה ח"ח סי' ס"ז אות ד').³

מפות שעל השולחן שעליהם הנרות

ובאופן שלא הניח חלות על השולחן, שהשולחן נעשה בסיס לדבר האסור שאסור לטלטל אותו, יש לדון מה דין המפה, וכגון שיש לו מפת ניילון המונח על פני כל השולחן וגם מתחת הנרות, ולגבי לאכול על השולחן פשיטא שמותר, כי מותר להשתמש וליהנות ממוקצה, ורק אסור לטלטל אותו. אלא אחר הסעודה רוצה לגלגל את המפה עד מקום הנרות, ולשים מפה חדשה על השולחן לאכול שם.

הכרעת הפוסקים שאינו נעשה בסיס

ודעת רוב הפוסקים שאין על המפה דין

² ועכ"פ שווים הם באותו דרגא להנר, ויהי' תלוי במחלוקת האחרונים שהזכרנו בהערה הקודמת בדין בסיס כששניהם שוין.

³ ראה עוד דברינו בזה במשנת השבוע פרשת ואתחנן תשפ"ד.

לענין טלטול מחמה ללל, משמע דיש בסיס
גם לכלי שמלאכתו לאיסור.

יתלה הדבר בגדר מוקצה
כלי שמלאכתו לאיסור

וגרדה לומר שיהי' תלוי בגדר המוקצה של
כלי שמלאכתו לאיסור. כי יש אומרים
שגזירת חכמים שלא לטלטל כלי שמלאכתו
לאיסור כי אם לצורך גופו ומקומו, אינה
מטעם מוקצה שאדם מקצה מדעתו כמו
אבנים, או מחמת איסור שאלו הם מוקצה
בעצמם. אבל כלי שמלאכתו לאיסור היא
מגזירת כלים שגזרו דימי נחמיה כשגזרו
על כלים שמלאכתן להיתר שלא לצורך כלל,
כך גזרו בכלים אלו שמא יבא לעשות בהם
מלאכה בשבת ואינה מגדרי מוקצה.⁷

ויש אומרים שאף כלי שמלאכתו לאיסור
הוא מטעם מוקצה, שאדם מקצה דעתו
מכלים שמלאכתן לאיסור, ולכן לא הותר
רק לצורך גופו ומקומו, שמשימוש זה אינו
מוקצה דעתו.¹ וזהו יהי' תלוי דאם משום
דיני מוקצה שפיר הוי בסיס, אבל אם אינו
אלא גדר טלטול מגזירת כלים, לא שייך
ליתן למשמש לו דין בסיס כיון שאינו
מוקצה, אלא יש עליו גזירת חז"ל שלא
להשתמש בו.

הגר"א: כלי שמלאכתו לאיסור אינו מוקצה
ודעת הגר"א (יו"ד סי' רס"ו) כהלך

שמחזירים אותו לחשמל, ועוד כלים
כדומה לו שמלאכתו לאיסור. דהיינו כלים
שצרכו ההשתמשות שלהם עושים איסור.

והיה אם הניח על השולחן כלי כזה
שמלאכתו לאיסור,⁷ ולא היה שם צבין
השמשות שום חפץ של היתר, יש לעיין אם
מוותר לטלטל את השולחן. אם נאמר שהוא
ככל בסיס למוקצה, או שמא כיון שכלי
שמלאכתו לאיסור יש בו דין מיוחד שמוותר
לטלטל אותו לצורך גופו ומקומו, כגון
שיש לו פטיש שעשוי להכניס בו מסמרים
מוותר לו להשתמש בו לפניהם או אגוזים, או
כגון שהניח על השולחן פטיש ועכשיו
רוצה להשתמש במקומו להניח שם נחת
עם אוכל מותר לו לקחת הפטיש משם.
ולכן יש מקום לומר שלא נהי' בסיס אמיתי
לדבר האסור צבין השמשות. ועל כן יש
לעיין אם מותר לטלטל הבסיס גם שלא
לצורך גופו ומקומו.

מחלוקת הפוסקים

הפרי מגדים זריש סי' ש"ח (מש"ז)
והישועות יעקב (שם סק"ה) הסתפקו
בדבר, ולהלכה זידדו להתיר. התהלה
לדוד (שם סק"א) כתב שמדברי
הראשונים צדין קרני דאומני (שבת קנד:)
שהוא כלי שמלאכתו לאיסור, ואם יפלו על
כרים וכסתות הוה ליה מצטל כלי מהכינו

⁷ ומיירי בהניח דוקא כי אם שכח יש לו כבר דין אחר.

⁸ כן משמע בדברי הרמב"ם (פכ"ה הי"ג), וכ"כ להדיא הריטב"א (שבת קכד:).

¹ כן למד החיי אדם (כלל ס"ה ס"ד, כלל ס"ו ס"ד) שהוא מטעם מוקצה. והבאנו דבריהם במשנת
השיעורים (עמ' קמ"ז).

דעת התשב"ץ שיש דין בסיס
בכלי שמלאכתו לאיסור

אולם מנא תיב בשו"ת תשצ"ך (סי' קל"ז)
שמבואר להדיא דעתו בתוך דבריו שגם
בכלי שמלאכתו לאיסור שייך בו דין בסיס.
והנה באחרונים לא הביאו דבריו, ויתכן
שזה מפני שלא היה להם הספר. ולכן
להלכה, הגם שכמה מגדולי המורים הורו
שאינו נעשה בסיס, מ"מ כיון שהתשב"ץ
דעתו שיש בזה דין בסיס, נריך להחמיר
שלא לטלטל הבסיס רק לצורך גופו
ומקומו. אבל במקום הצורך שצריך להקל,
ודאי שאפשר לסמוך על הפרי מגדים
והישועות יעקב לטלטל גם שלא לצורך
גופו ומקומו.

שמלאכתו לאיסור אינו מוקצה. דעל מ"ש
הפוסקים להתיר לטלטל מוקצה שנטלו
בידו באיסור ולהמשיכו להיכן שירצה.
ולמדו כן ממ"ש הראשונים ז"ל דכלי
שמלאכתו לאיסור ונצרך לו לצורך מקומו
מותר להמשיך לטלטלו לכל מקום. ועל זה
כ' הגר"א (שם סק"ג) שזה דוקא בכלי
שמלאכתו לאיסור שאינו מוקצה, שמותר
לטלטלו לצורך גופו ומקומו, רק מחמה
לכל אסור דהוי שלא לצורך, דאפילו דלית
ליה מוקצה כלל מודה בזה. ולפי זה יוצא
שלדעתו אין דין בסיס בכלי שמלאכתו
לאיסור. וכבר הזכרנו שכן הוא גם דעת
הפרי מגדים והישועות יעקב.

מערכת המשנה

ליקוטים קצרים מתוך שו"ת משנה הלכות ושאר ספרי רבינו הקדוש זי"ע
נערך ע"י הרב מרדכי צבי גינזבורג | אין ללמוד מכאן הלכה למעשה

במסגרת דף היומי

מכות כ"ב ע"ב

שלכאורה הגמרות סותרות זו את זו, שבקיודשין נראה שכבוד ס"ת עדיף מכבוד תלמיד חכם, שהרי למדו דין העמידה מפני ס"ת מכל שכן מדין העמידה מפני ת"ח. ובסוגיין נראה להיפך, שדין העמידה מפני ת"ח חמור מדין העמידה מפני ס"ת, ומשום כן תמזהו על הבבליים העושים להיפך ועומדים מפני ס"ת ואינם עומדים מפני ת"ח.

ותירצו בשם התוס' שלעולם דין כבוד ס"ת עדיף מדין כבוד ת"ח, ומה שתמזהו בסוגיין [על הבבליים] הוא משום שעיקר דין עמידה מפני ס"ת נלמד מדין העמידה מפני ת"ח, ואיך שייך להחמיר בדין הנלמד בק"ו ולהקל בדין המלמד. והרי"ף על העין יעקב (למהר"י פינטו) כתב לחלק בין ת"ח בשעה שעוסק בתורה, שאז יפה כחו מס"ת לבין ת"ח שאינו עוסק בתורה, שאז ס"ת עדיף ממנו.

והביא ראי' מגמ' (קידושין שם) ר' אלעי ור' יעקב בר זבדי הוו יתבי, חליף ואזיל ר' שמעון בר אבא וקמו מקמיה, אמר להו: חדא, דאתון חכימי ואנא חברי! ועוד, כלום תורה עומדת מפני לומדיה? ופירש"י, לפי שעסוקים בדבר הלכה היו, קרי להו לדידהו 'תורה' עצמה ולדידיה קרי 'לומדיה', ע"כ. ובזה ביאר דיש ב' מיני ת"ח, ע"ש.

אמר רבא: כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא.

הנה היערות דבש (ח"ב דרוש י"א) הקשה למה קרא להן 'טפשאי', הלא רשעים הן שעוברין על מצוה דאורייתא של 'והדרת פני זקן'. ותירץ שלפני ת"ח א"צ לעמוד רק שחרית וערבית כדאיתא בפ"ק דקידושין, ואותם אנשים לפני הס"ת היו קמים כל היום, ולפני ת"ח רק שחרית וערבית לפי שסברו שהטעם הוא שירדו חכמים לסוף דעת של ת"ח שהם מוחלים על הכבוד שלהם, דלא יצטרכו לעמוד רק שחרית וערבית, ורב שמחל על כבודו כבודו מחול. משא"כ בספר תורה דלא שייך מחילה. לזה אמר טפשאי נינהו, שהרי אמרה תורה 'ארבעים יכנו', ואתו רבנן ובצרו חדא, והיינו דיש כח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה בשב ואל תעשה. וזהו הטעם שא"צ לקום לפני ת"ח רק שחרית וערבית לא משום מחילה, ולפ"ז גם בס"ת שייך תקנה זו שלא יעמדו רק שחרית וערבית, ע"ש.

והנה בגמ' (קידושין לג:) שאלו, מהו לעמוד מפני ספר תורה, ואמרו ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר שק"ו הוא - מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כ"ש. והקשו הר"ן (שם ד"ה ואימא) ותוס' הרא"ש (ד"ה מפני לומדיה)

בדבר הלכה. מבואר דהמהלך בדרך, הגם שחייב ללמוד תורה, מ"מ אסור לעוסק בדבר הלכה. ואתי שפיר מאד דר' שמעון בר אבא הוה חליף ואזיל, א"כ רק למד תורה ולא עסק בדבר הלכה, ולכן קרי נפשיה 'לומדיה'. אבל ר"א ור' יעקב בר זבדי דהוה עסקי בדבר הלכה קרי להו 'תורה' עצמה.

ולפ"ז מיושב סתירת הגמרות מקושית הראשונים, דבקידושין איבעיא להו מהו לעמוד מפני ס"ת ויליף לה מפני לומדיה עומדין מפניה לא כ"ש, למד מת"ח שאין עוסקין בהלכה, ומינייהו תורה עדיפא ושפיר הוי ק"ו. אבל בסוגיין מיירי בגברא רבה שעוסק בדבר הלכה, וכדמבואר דבס"ת כתיב 'ארבעים יכנו', ואתו רבנן ובצרי חדא. ושפיר אמר רבא, כמה טפשאי שאר אינשי דמקמי ס"ת קיימי ולא קיימי מפני גברא רבה, דגברא רבה נמי ס"ת הוא, שהוא עצם התורה וכמ"ש ר' שמעון ועוד כלום תורה עומדת מפני לומדיה, ודו"ק.

ורבינו בהקדמתו לשו"ת משנה הלכות ח"ט תמה על העין יעקב, דדילמא מה דמבואר בסוגיין דבבליים לא היו עומדים מפני גברא רבה בכל אופן מיירי [אפי' בשעה שאינו עוסק בתורה]. ועוד בודאי ר' שמעון בר אבא נמי הוה לומד תורה הגם שחליף ואזיל, והרי משנה מפורשת (אבות פ"ג מ"ד) והמפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו, ע"כ. וכתוב "ובלכתך בדרך" (דברים וז, יא:ט). ונראה לדייק בלשון רש"י (קידושין שם) שפי' וז"ל, תורה עומדת מפני לומדיה - בתמיה, לפי שעוסקים בדבר הלכה היו קרי להו לדידהו 'תורה' עצמה ולדידה קרי 'לומדיה', ע"כ. והנה כתב דוקא שהיו עוסקין בדבר הלכה, כלומר דהחילוק בזה הוא דמי שעוסק בדבר הלכה מיקרי 'תורה' עצמה, ומי שלומד תורה ואינו עוסק בדבר הלכה נקרא 'לומדיה'.

והנה בגמ' (תענית י:) אמרו, "אל תרגזו בדרך" (בראשית מה:כד) וכו' אל תתעסקו

הילולא דצדיקיא

הגה"ק המקובל האלקי רבי חיים וויטאל זי"ע

ל' ניסן ש"פ

רבינו חיים נולד ראש חודש מרחשון שנת ש"ג (1542 למס') בצפת, לאביו רבי יוסף סופר קאלבריס [על שם העיר שנולד ושמה קלאבריה אשר בדרום איטליה (Reggio Calabria, Italy)]. מרן הבית יוסף אמר לרבינו אודות אביו: "חצי העולם היה מתקיים בזכות אבא מארי, בזכות התפילין המפוארים שהיה הוא כותב, וחצי העולם מתקיים בזכותי".

ימי נעוריו

בהיות אבי רבינו עדיין בחוץ לארץ, נתארח אצלו חכם גדול, ושמו הרב חיים אשכנזי, ואמר לו: "דע כי עתיד אתה לילך לארץ ישראל לשכון שם. ושם יולד לך בן, וקראת שמו 'חיים' בשמי, והוא יהיה חכם גדול שלא יהיה בדורו כמוהו". אחר כך בא רבי יוסף לצפת, ושנתיים לאחר מכן נולד רבינו.

סיפר רבינו: "הייתי בן י"ב שנה, והיה חכם אחד גדול בקי בחכמות שרטוטי היד, והביט בשרטוטי כפות ידי, ואמר לי: "דע כי בהיותך בן כ"ד שנים, יבואו הרהורים רעים בלבך להתבטל מעמך התורה שתי שנים ומחצה, ואחר כך יזדמנו לפניך ב' דרכים - האחד לגן עדן והאחד לגיהנם, ואז הבחירה בידיך. ואם תבחר בדרך גיהנם, לא יהא בדורך רשע גדול כמותך. ואם תבחר בדרך גן עדן, תעלה בחכמה וביראת חטא על כל בני דורך, דבר לא ישוער". (ספר החזיונות)

רבינו למד תורה אצל הגה"ק רבי משה אלשיך זצ"ל, מתלמידי מרן הבית יוסף. כשהיה רבינו כבן י"ד שנה, כבר הספיק הבית יוסף להכיר כשרונותיו, ויעודו לגדולה כיושר מקומו כקברניט הדור. והיה מזוהר את מהר"מ אלשיך משם המלאך הדובר בו, להשיג היטב על טיפוח תלמידו לתורה ולתעודה, וכמו שמעיד רבינו עצמו בספר החזיונות (ח"א אות ג'): "שי"ז ליצירה (1557 למס') צוה מהר"ר יוסף קארו ז"ל למורי הרב משה אלשיך בשם המלאך המגיד הדובר בו, שיזהר מאוד ללמדני בכל יכלתו, כי אני הוא העתיד לישאר אחריו בדור, ממלא מקומו של מהר"ר יוסף קארו".

התקרבותו להאר"י הק'

בשנת ש"ל (1570 למס') עלה האר"י הקדוש ממצרים לארץ ישראל. היה זה כאשר אליהו הנביא זירזו לעלות לארץ הקודש, כדי לחולל שם את המפנה בתלמידו שלשם עלייתו ירד לעוה"ז: "שם בצפת תמצא חכם אחד בשם רבי חיים וויטאל, ואותו ימלא מקומו. לו תמסור את כל חכמתך, כי אותו ראיתי ראוי להשיג חכמה זו, כי נשמתו היא יקרה מאוד, ועל ידך יזכה לחכמה, ויצא ממנו אור גדול לכל ישראל".

עוד טרם עליית האר"י הק' לארץ ישראל עסק רבינו בתורת הקבלה, ורצה לחבר ספר על הזוהר. הוא התייגע מאוד, והתפלל שיאיר השי"ת את עיניו, ויזכה לראות פלאות.

כאשר עלה האר"י הק' לצפת, עשה הרבה השתדלות על מנת להשפיע על רבינו לבוא בצל קורתו. אולם הדבר לא עלתה בידו בניקל, כי בתחילה לא רצה רבינו לבוא. לצורך זה נתקשר האר"י הק' עם נשמותו בחלום הלילה, וזירזו לבוא אליו. ואכן יום אחד הגיע רבינו. כשבא בפעם הראשונה, שאלו רבינו זוהר מוקשה, והאר"י הק' ענה לו בטוב טעם ודעת, עד שהשתומם רבינו. אח"כ בא אליו רבינו שנית, ושוב ענה לו בטוב טעם ודעת. אך בפעם השלישית השתמט האר"י הק' מלענות לי. רבינו יצא ממנו בפחי נפש וגזר תענית על עצמו, עד שישמע ה' לקולו ויתנהו לחן ולחסד בעיני מורו ורבו האיש האלקים האר"י, שירצה להשפיע עליו מהודו והדרו. למחרת בא אליו רבינו, ונפשו בשאלתו שאל ישיבה ריקם. אז הסביר לו האר"י הק' פנים, והבטיחו שמעתה לא יעלים ממנו שום דבר.

כתב החיד"א (שם הגדולים), וז"ל: "ובספר החזיונות ממהרח"ו ז"ל מכתיבת ידו כתוב שם, שבא ללמוד עם רבינו האריז"ל זיע"א היה בתחילת שנת של"א (1571 למס') שהוא בן כ"ח שנה, ובשנת של"ב יום ה' חודש אב נלקח ארון האלוקים רבינו האריז"ל זיע"א כשהיה בן ל"ח שנים. ובוא וראה, שכל החכמה למד בשנה ועשרה חודשים, והוא פלא. וכבר נודע שהאריז"ל השקוה למהרח"ו ז"ל מבארה של מרים בים של טבריה, ונישבה החכמה בקרבו ובצורף נשמותו העליונה, והרב הקדוש המלמדו להועיל זיע"א.

ומעיד על כך המהרח"ו, והיה יודע האר"י היכן הוא באר מרים בים טבריה. ואני חיים שבאתי ללמוד אצל מורי זלה"ה ללמוד חכמה זאת ממנו, הלך מורי זלה"ה לטבריה, ושם היתה ספינה קטנה, והוליכני מורי זלה"ה בה תוך הים כנגד העמודים של בית הכנסת הישן, ולקח מורי טס אחד ומילא אותו מים משם מבין העמודים, והשקה לי אותם, ואמר לי עתה תשיג בחכמה הזאת, כי אלו המים שתית הם מבאר מרים, ואז התחלתי להכנס בעומק חכמה זאת".

וכה כתב רבינו על רבו הקדוש (הקדמתו לשער ההקדמות): "וגם בדורינו זה אלקי הראשונים והאחרונים לא השבית גואל מישראל, ויקנא לארצו ויחמול על עמו, וישלח לנו עיר וקדיש מן שמיא נחית, הרב הגדול האלקי, החסיד מורי ורבי כמהר"ר יצחק לוריא אשכנזי זלה"ה, מלא תורה כרמון במקרא במשנה בתלמוד וכו'. יודע בכל מעשי בני אדם שעשו ושעתידיים לעשות, יודע במחשבות בני אדם טרם יוציאו מן הכח אל הפועל, יודע עתידות וכו'. וכל זה השיג שלא על ידי שימוש קבלת מעשיות ח"ו, כי איסור גדול יש בשימושם".

פעם בערב פורים קרא רבינו לאלמנה אחת שהיתה בשכונתו, ואמר לה: "טלי שני זהובים שכרך, ומחר בואי לפני הרב עם בתך, ושאלי ממנו מעות פורים. וכשיאמר הרב תנו לה, תאמרי לרב: 'הצדקה שאני מבקשת ממנו שיראה ביד בתי ויאמר לה מזלה'. והנה רבינו עושה הדבר בערמה, לפי שהפציר הרבה ברבו שילמדהו חכמת שרטוטי הידים, והאר"י הק' היה דוחה אותו בדברים. וחשב כי עתה כאשר יקרא השרטוט, ילמד רבינו איך לעשות כן.

ויהי בבקר, והאר"י הק' דרש בהלכות פורים, והנה האשה באה, ואמרה להאר"י הק': "אדוני יודע שכל הפושט ידו ליטול נותנים לו, ומכל שכן לאלמנה כמוני". אמר האר"י הק': "תנו לה לקיים

מצות פורים". אולם נענה האשה ואמרה: "הגם שאני אלמנה, אולם איני כל כך עניה, כי ת"ל אני ניזונת במעשה ידי. אולם זאת הצדקה יעשו לי, שיסתכל הרב ביד בתי היחידה, ויאמר לה מזלה". אמר רבינו: "לא יועיל תחבולות הרח"ו בדבר הזה, שידעתי שהוא שם בפין הדברים אלו, ואעפ"כ לא אוציאך ריקנית. אמרי לבתך שתרחק, ותשים ידיה על העמוד, ואומר לה, וכן עשתה. ואמר לה כל מה שעבר עליה מיום לידתה, ומה שיגיע לה עד יום מותה. רבינו נבהל ולא שת לבו עוד לזאת החכמה, ואמר לו האר"י הק': "הלוא אמרתי לך, שדי לך בחכמת הקבלה שממנה תדע הכל".

פעם כאשר נכנס אליו רבינו, אמר לו האר"י ז"ל: "הנה אני רואה שבתוך עשרים ושתים אותיות באל"ף ב"ת שבמצחק - כולם מאירים חוץ מהגימ"ל שהוא מהפכת. מיד חרד רבינו וביקש שיגיד לו טעם הדבר, כי בודאי לא על חנם הוא". אמר לו האר"י ז"ל שאינו גומל חסד עם אביו כראוי, "אף על פי שאתה עושה חסד עמו, אבל לא חסד מלא, ובשביל כך אות גימ"ל היא מהפכת".

דמותו הקדושה של רבינו משתקפת אלינו מתוך עדויותיו בספריו בקטעים המפורזים בין השמונה שער, וביחוד מתוך ספר שער הגלגולים והקדמה ל"ת ול"ט, וכן מספר החזיונות, שם מבואר אודות גדולת נשמתו חסידותו וקדושתו, גודל השגותיו ויעודו כמפיץ תורת רבו האר"י ז"ל בעולם, וכרועה המנהיג צאנו אשר בידו נמסר הדור לתקנו בתשובה שלימה כהכנה לגאולה הקרובה, וכמושיען של ישראל.

ממרום נבחר רבינו להיות הכותב המוסר והמעביר קבלת רבו האר"י הקדוש זי"ע לכלל ישראל לדורי דורות, ולהיות ממלא מקומו אחריו. וכן אנו מוצאים עדותו בהקדמת ספר עץ חיים, וז"ל: "שתי שנים קודם פטירת הרב זלה"ה בא אנוס ממצרים על פי הדיבור, כי כן הוגד לו ברוח הקודש כי הגיע עת פקודת רוחו להשיבה אל מקומה לאלקים אשר נתנה לו. וגם כי במצרים נצטוו על פי הדיבור ולהפקיד מזעיר מקצת חכמתו הגדולה והנפלאה, כי כן ציווהו במתיבתא דרקיע לחיות שארית בארץ, והדברים עתיקים 'כבשים ללבושך' (משלי כז:כו). ואז בעלותו מארץ מצרים סמך ידיו עלי, והאיר ממתבתא דרקיע וקודשא בריך הוא ושכינתיה להחיות שארית בארץ, ומפי אליהו ז"ל שנתגלה אליו תמיד" וכו'.

וכה כתב רבינו בספר החזיונות (שער הגלגולים הקדמה ל"ח): "ביום ר"ח אדר השל"א ליצירה אמר לי (מורי ז"ל) כי בהיותו במצרים התחיל להשיג השגתו, ושם נאמר לו שיבוא לעיר צפת, כי שם הייתי אני חיים דר שם, כדי שילמדני. ואמר לי כי לא בא לדור בצפת תוב"ב אלא בעבורי, ולא עוד אלא שאפילו עיקר ביאתו בגלגול הזה לא היה אלא בעבורי, להשלים אותי, ולא בא לצורך עצמו, כי לא היה צריך לבוא. גם אמר לי שלא היה מוטל עליו ללמוד לשום אדם זולתי אני לבדי, ובהיות שאני אלמוד לא יצטרך הוא להתקיים בעולם הזה. גם אמר לי שהיתה נשמתי למעלה מכמה מלאכי רום, גדולה בתכלית המעלה, ושהייתי יכול לעלות על ידי נשמתי על ידי מעשי למעלה מרקיע ערבות" [הוא הרקיע השביעי (חגיגה יב)].

האר"י הק' הזהיר לבלתי נטות אחר כתבי תלמידים אחרים, זולת אחרי כתבי רבינו, אשר רק הוא ישקה העדרים במי הח"ן [חכמת נסתר]. וכה כתב רבינו (שער הגלגולים הקדמה ל"ח): "סיפר

לי ה"ר יצחק הכהן ז"ל, כי בעת פטירת מורי ז"ל, כשיצאתי מאצלו נכנס הוא אצלו, ויבכה לפניו ויאמר: "וכי זה הוא התקוה שהיינו כולנו מתאווים בחיך לראות טובה ותודה" וכו'. אז אמר לו: "מה נעשה מכאן ואילך"? ויאמר האר"י הקדוש: "תאמר לחברים משמי, שמהיום והלאה לא יתעסקו כלל בחכמה זו שלמדתי, כי לא הבינו אותה כראוי, ויבואו חס ושלוש לידי כפירה ואיבוד נפש. ואמנם הרח"ו לבדו יעסוק בה לבדו בלחישה בסתר".

רבינו בחששו שמא ואולי הוסיף או שינה כל שהוא מדיוק שמועותיו וקבלותיו מכפי שנמסרו לו מפי רבו ז"ל, כתוצאה מהשתדלותו להבהיר ולברר היטב מקחו של צדיק, וכן שהיה לבו הטהור נוקפו שמא גילה ביד רחבה יותר ממה שהותר לו מנסתרות בית גנזי הנסתר, לכן מטעמים אלו קבר את כתביו וגנזם. אמנם הניח תמורתן ירושה לדורות בידי בנו ממלא מקומו, מהדורה אמצעית מהכתבים, מהדורה שהיתה שלימה בהיקפה ומשוכללת בלשונה ודיוקה מנופה ב"ג נפה סולת נקיה מהנמסר לו מפי רבו, שבה התוספות שהוסיף מעצמו היו מועטים - רק אז נחה ושקטה דעתו של רבינו בבואו להנחיל מורשת הנסתר לדורות.

אמנם בשמים יעצו שלא כרבינו, ולאחר פטירתו הגדולי הדור, ובראשם מהר"י צמח זצ"ל עשו שאלת חלום וקיבלו רשות להוציאם מן הקבורה, ועשו כן ע"י יחידים וכוונות, ואכן הצליחו להציל את הכתבים, שהגם שניזוקו מעט בהיותם טמירין באדמה, מ"מ רובם ניצלו. מתוכם סידר מהר"י צמח את סדרת כתביו המפורסמים במעלתן המיוחדת, להיותן מיוסדים על כתבי המהדורה בתרא.

פעם הביאו אשה אחת לפני האר"י ז"ל, לדעת אם היא חולה או אם נתלבש בה רוח. ואמרו לו שהיא היתה בריאה לחלוטין, ולפתע פתאום נשתנה בה משהוא. האר"י הק' אמר להם שרוח אחד נתלבש בה, ושלח אותה אל ביתה. אחר כך אמר לרבינו שילך בערב ויוציא את הרוח ממנה, והזהירו שישמר ביותר מאותו הרוח, מפני שהוא ערמומי, וכשישאל על שמו ישקר עד ג' פעמים. גם נתן לו כוונות איך להוציאו.

רבינו לא הלך בערב אלא מאוחר בבין השמשות. מקודם שנכנס לבית, אמר הרוח לעומדים שם: "תראו שעתה יבוא החכם מהרח"ו להוציאני מכאן, ונראה מה כוחו, ומה יכול לעשות, איני מפחד ממנו, וכי יש לו כח להוציאני מכאן?" כשנכנס רבינו, וראה הרוח פניו נתן לו שלום, ועשה לו הרוח כבוד גדול, והתחיל מרתת. שאלו רבינו מי הוא, והשיב: "אני פלוני". אמר לו רבינו: "שקר אתה דובר, אין זה שמך". כך שיקר לו שלוש פעמים. ובפעם הרביעית אמר לו שמו האמיתי כמו שאמר האר"י הק'. ניגש אליו רבינו, ואמר מעט מהכוונות, ויתחלחל הרוח, ודיבר אליו קשות, ורצה לצאת, עד שגער בו רבינו. הרוח הראה שרוצה לצאת דרך אצבע קטנה שברגל, אך הוא שיקר, ורצה לצאת לכבות הנרות ולהזיק לעומדים שם. רבינו גזר עליו בנידוי שלא יצא דרך שם. רבינו הניחו בינתיים כך, והלך להתפלל עם רבו.

אחרי התפילה, סיפר רבינו לרבו מה שהיה, ואמר לו האר"י הק': "תמהני עליך על הדבר שאתה אומר אלי, והלוא אני אמרתי אליך שתלך בערב, ואתה למה הלכת בלילה, הרי אז זמן שליטת כל הרוחות והקליפות, ואינו זמן לפעול בהם כלום, כיון שאז זמנם, ואין לזה שום תועלת". תוך כדי שיחתם ירדו גשמים, אז אמר לו רבו: "לך לשלום", וליווה אותו יותר מהרגלו, ואמר לו: "אתה צריך לשמור עצמך מאותו הרוח מאד, שהוא בכעס גדול עמך, בשביל שאתה רוצה להוציאו

ממקומו. ואני רוצה לגלות לך דבר אחד, אבל אל תתגאה בעצמך, והוא, כי תראה הכח אשר בך, שהרי כמה קליפות בורחים ומפחדים ממך, כי אפילו אם באים כל הקליפות שבעולם, לא יוכלו להזיקך, כי אם אתה מנער שולי בגדיך, כולם יברחו ממך, ואינם יכולים לעמוד בפניך".

אחר כך הלך רבינו לביתו דרך שוק היהודים, והיה אז כמו שעה ראשונה בלילה. כשרצה לעלות לשוק, בא ונתקרב אליו כלב שחור וגדול כחמור. רבינו נבהל מאד, ולא זכר אז שום כוונה כי בראות זאת נבהלת ושכח הכל, והלך בצער גדול. כשנתקרב הכלב אליו במקום צר גדר מזה וגדר מזה, צעק הכלב בקול גדול מאד, רבינו נבהל ונפל על הארץ, ונגע ידו ביד הכלב, וכאשר קם ומצא את שולי בגדי מלוכלכים בטיט, נער רבינו אותם שלא בכוונה, והנה ברח הכלב תיכף ומיד. רבינו הלך לביתו, והיד שנגע בה הכלב נתייבש.

בבוקר הלך רבינו אל רבו הקדוש, והוא אמר לרבינו: "לא אמרתי לך שתנער שולי בגדיך, וגם ליויתי אותך, ולא נכנסתי לביתי עד שראיתי שכבר נכנסת לביתך, ולבי היה עמוך. האר"י הק' לקח את ידו של רבינו, והנה שבה כבתחילה. אחר כך נתן לו כוונות אחרות. והלכתי ודברתי באותה האשה שהרוח בתוכה ולא היה רוצה הרוח לצאת. ורבינו הלך מיד אל בית האשה, ואמר הכוונות, אך הרוח סירב לצאת. רבינו חזר אל רבו, וסיפר לו שהרוח מסרב לצאת. אמר לו האר"י ז"ל: "הוא אינו יוצא כיון שגזרת עליו שלא לצאת". ורבו נתן לו כוונות אחרות.

רבינו הלך שוב אל בית האשה, והרוח התחיל לרתת. שאלו רבינו: "איך נכנסת לבית?" והשיב שהיה נקב קטן היה בקיר, ומשם נכנס, כי לא היה יכול ליכנס מן הפתח, מפני שיש בו מזוזה כשרה, ולא דרך החלונות, כי אינם עשויים לצאת ולבוא במ אדם ואינם חייבים במזוזה. עוד שאלו באיזה אופן נכנס לאשה. ואמר: "אני יושב כאן שלושה ימים קודם שנכנסתי לתוכה, וחפשתי סיבה ליכנס בה, עד שבילל ששי קמה האשה למלאכתה, והייתה מכה בברזל והאבן להוציא האש, והרוח יושב על האבן, והאשה היתה מכה בברזל, ולא היו יוצאים ניצוצים ממנה. ואחר שטרחה הרבה לא יצאה אש, והשליכה מידה הברזל בכעס, ואז נכנסתי בתוכה, כי מצאתי פתחה ליכנס בה". עוד שאלו רבינו: "מה עשית באותם שלושה ימים שהיה בבית, ובאיזה מקום ישב?" והשיב כי היה הוא מתחבא בתוך קנה אחד שהיו תולים בו הנרות, ונכנס בתוך הקנה מפני שבאו השומרים הממונים עליו ונכנס שם ולא מצאוהו. אמר לו רבינו: "תן לי אות שזה אמת". והשיב: "האות הוא שביום פלוני אכלתם דבר פלוני, וביום פלוני דיברה האשה עם בעלה כך וכך". והבעל אמר: "נכון, כך וכך היה". אחר כך עשה לו רבינו התרה על הנידוי, ואמר הכוונות, והרוח יצא.

סיפר רבינו: פעם אחת שאלתי למורי ז"ל: "איך היה אומר לי שנפשי היא מעלה כל כך (כנזכר בשער הגלגלים), והרי קטן שבדורות הראשונים היה צדיק וחסיד שאין אני מגיע לעקיבו?" ויאמר: "דע, כי גדולת הנפש אינה תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא. כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות בדורות הראשונים, כי בדורות האלו הקליפה גוברת מאוד מאוד עד אין קץ, מה שאין כן בדורות הראשונים. ואילו הייתי אני באותן הדורות, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים, אשר על כן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים ראשונים מזמן תנאים ואמוראים".

(שבחי רבי חיים וויטאל)

דמשק

הנה יש בית ע"ז בדמשק (Damascus, Syria) הנקראת בית רימון, והיא נזכרת עוד בספר מלכים (מ"ב ה:יח). המכשלה הזאת היתה צער גדול לישראל - כל מי שעבר דרך שם הוכרח להשתמד ר"ל, כי נכנס בו רוח שטות וטומאה. גם כשהיו מוליכים מת דרך שם, נלקח פתאום מהארון ע"י כישוף והקליפות. ולא היה להם דרך אחרת לילך. כשהיה רבינו עוד בצפת ולמד עם רבו הקדוש רבינו האריז"ל, גילו מן השמים להאריז"ל לשלוח את רבינו לשם לעשות נקמה בזאת הקליפה. מיד שלחו לשם, ויברכהו. רבינו הגיע לדמשק וקיבלוהו בכבוד גדול למאד, ויצום שאם יהיה איזה מות, אז יקראוהו ללוותו.

ויהי היום וימות אחד, ויקראו לרבינו, והוא הלך יחד אתם ללוות את המת. ויבואו עד מקום בית רימון, ויצעקו הנושאים בקול מר צורח לרבינו: "אהה, הנה הוקל הארון מאד בלי הרגש כלל אם מת בתוכי". אמר להם רבינו: "עמדו נא", ויעמדו. אז הלך רבינו וניגש אל בית הטומאה, ויתמהמה שם כשעה, ואחר כן בא אליהם ואמר להארבעה הנושאים: "התפרדו לארבעה ראשים, כל אחד ילך אל מקום אחד מארבע רוחות השמים", ומסר להם שמות, וילכו ויעשו כן. עוד ציוה להם לבל ירך לבבם מפחד עיניהם אשר יראו. ויהי המה הולכים, ולפתע ראו הרבה כלבים שחורים גדולים ונוראים מאד יוצאים מבית רימון, ונובחים עליהם בקול, ורודפים להרגם. פחד ואימה נפל עליהם, אולם הם התחזקו כמו שצוה להם רבינו. וימצאו כל אחד על מקומו רבע מהמת אשר נחתך לארבעה חלקים ע"י הקליפות ימ"ש, ובדאבון נפשם הביאו כל אחד את חלקו והניחוהו בארון. רבינו אמר קדיש, והלך עמם עד מקום קברו. אחר סתימת הגולל הלך לביתו, וימאז נתבטלה הקליפה לגמרי, כן יתבטלו כל הקליפות שבעולם. אח"כ שב רבינו לצפת. ואחרי תקופה כאשר קבע את משכנו בדמשק צוה לכרות לו קבר נגד בית רימון. (שערי ירושלים)

ביום ט"ו כסלו שנת של"ח (1578 למס') הלך רבינו לגור בירושלים. בירושלים הרביץ רבינו תורה לעדרים, והעמיד בה תלמידים רבים. וכמו שהביא בספר שו"ת באר מים חיים לבנו רבי שמואל ויטאל (סי' י"ט) את עדותו של הרב עזריה זאבי ז"ל מירושלים, ח"ל: "וכן נהגו פה עיר הקודש מימי קדם, שהיה הרב הגדול מורנו אביו זלה"ה מרביץ תורה פה ירושלים תוב"ב".

בשנת שנ"ז (1597 למס') עקר רבינו מירושלים לדמשק, שם מונה לרב בקהילת איסלקיין. וע"י מעשה שהיה הגיע רבינו לדמשק. ידוע כי חזקיה מלך יהודה סתם מי גיחון מפני סנחריב, ועד היום בכל יום הששי בחצות היום כשסוגרים פתחי שערי ירושלים, כל הישמעאלים הולכים בעו"ה למקום המקדש להתפלל בבית תיפלתם שם, והעיר נשאר ריקנית, ולכן סוגרים את השערים. ומי שהולך לשם אצל השער אשר הוא קרוב למגדל, שומע קול מים רבים שהולכים מתחת לארץ.

הנה בזמן שהתגורר רבינו בעיר הקודש ירושלים, בא שר אחד תקיף הנקרא אבו סיפין, וידע שמלך ישראל סתם מי גיחון, ושאל אם נמצא היום מי שיוכל לפותחו. אמרו לו הגויים: "יש חכם אחד ושמו רבי חיים וויטאל, ודאי שהוא יכול לפותחו. השר שלח אחריו ביום ששי, ואמר לו: "גזור אני עליך, שבעוד שאני הולך לבית המקדש, פתוח תפתח את הנהר הזה שסתם מלך

ישראל, כי הוא נצרך הרבה לעיר הזאת, ועליך מוטל לפותחו, ואם לא דמך בראשך". רבינו נתיירא מאד, ועשה קפיצת הדרך, והלך לדמשק.

בא לפניו הרב האר"י ז"ל בחלום, ואמר לו: "הסכלת עשו, כי זה השר הוא גלגול סנחריב, וכן נקרא 'אבו סיפין' בלשון ערבי - אבי החרבות, ואתה יש בך ניצוץ חזקיה מלך יהודה, והיתה שעת הכושר לתקן ולפתוח מי גיחון, כי שלא ברצון חכמים עשה חזקיה המלך ע"ה, שהוא מהדברים שלא הודו לו, ובזה היתה התחלת הגאולה. השיבו רבינו: "הטעם שלא עשיתי כן, כי לא רציתי להשתמש בשמות הקודש". אמר לו הרב ז"ל: "אילו לא נשתמשת לבוא לדמשק החרשתי, אבל מאחר שנשתמשת לזה, יכול אתה להשתמש לפותחו, והיה קידוש ה' ותיקון גדול". אמר לו רבינו: "אחזור לירושלים לפותחו". אמר לו הרב: "כבר חליף שעתא ולא זמנה הוא".

(שם הגדולים ערך מהרח"ו, ע' בן יהודה פסחים נ"ו ד"ה סתם מי גיחון,

ע' עוד מעשה צדיקים סי' קנ"ח הערה ג')

את שארית ימיו מילא רבינו בדמשק על התורה ועל העבודה, גם שם הרביץ תורה, הורה הוראות, ושימש כדיין ודורש לקהל. בעיקר עסק בהחזרת בני ישראל אל צור מחצבתם, והיה הולך ומרבה בדרשות של תשובה כפי שמציין ברשימותיו בספר החזיונות כמה פעמים, כי היו לו פעמים רבות גילויים ממתיבתא דרקיעא ע"י סימנים שונים שתפקיד רם זה תלוי על צוארו, ושרק בתנאי הצלחתו בדבר זה תצמח במהרה בימיו גאולתו של ישראל.

פטירתו

קרוב לסוף ימיו היה רצונו של רבינו שוב לעלות לצפת, ולהתחיל בהפצת תורת רבו לגדולי הרבנים שבה ההגונים והראויים לכתרה של תורה זו, בתקוה ובאמונה שיעורר בכך האתחלתא דגאולה, דמשמיתא הורו לו סימנים ורמזים לכך, שאכן הגיעה שעה. אמנם בעונותינו הרבים חליף שעתא ולא אסתיעא מילתא, וביני ביני נח נפשיה דמון בדמשק בל' ניסן שנת הש"ף (1620 למס') בשנת הע"ז לחייו, ושם מנוחתו כבוד.

בשנת תשכ"ה (1965 למס'), זממו שלטנות סוריה לחרוש את בית הקברות העתיק של דמשק, לצורך סלילת כביש, שיקשר בין העיר לשדה התעופה. המזימה נודעה לועד עסקנים מסור שעסק בענינים אלה באותה תקופה. לאחר שנאשו ממצאית פתרון, החליטו בהסכמת חסן מלך מרוקו (King Hassan II), להעביר את קברו של רבינו למרוקו. לצורך כך תוך כדי תיאום עם השלטונות, נשלחה משלחת מיוחדת לדמשק שהוטלה עליה המשימה הקשה. המשלחת שהתקבלה ע"י השלטונות ביחס חיובי, זכתה לליווי צמוד כל ימי שהותה בסוריה, ולסיוע בהעברת קברותיהם של רבינו ומוחותנו הגאון המקובל רבי יאשיהו פינטו זצ"ל, רבה הראשי של דמשק. כיום לא ידוע היכן נטמן רבינו.

ספריו

מלבד מה שכתב וחיבר רבינו את ספרי רבו הקדוש, כתב בעצמו ספרים, ואלו הן: עץ הדעת טוב, פירוש על התורה בדרך פרד"ס, ודרושים וביאורים על חלק מהכתובים בדרך פרד"ס. ספר התכונה, בענין חכמת התכונה. שערי קדושה, דברי מוסר ודרכי קניית השגה ומדרגות רוח

הקודש. דרך חיים, ששה פרקי מוסר שנדפסו בראש ספר לב דוד להגאון החיד"א זי"ע. ספר הגורלות, בענייני מזלות וכוכבי לכת ואופני השימוש לפתרון שאלות בדרכי הגורל ועוד. הגהות דרך אמת על הזוהר. ספר החזיונות, ענינים נפלאים ונוראים. חידושים על הש"ס והתוספות, הגהות על הטורים שכללם בנו רבי שמואל ויטאל ז"ל עם הגהותיו וחידושיו בספר חיים שנים ישלם. פירושים על הזוהר. פירוש ספר יצירה. פירוש ספר ברית מנוחה.

צאצאיו

רבינו השאיר אחריו את בנו הגאון המקובל רבי שמואל וויטאל זצ"ל, בעל מח"ס באר מים חיים, הוציא את השמונה שערים של אביו לאור. גם היה לו בן בשם רבי אברהם, ושני בנות.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מקורות: תולדות האר"י הקדוש הרה"ו וגדולי תקופתם, ארזי הלבנון

מצבת הגה"ק המקובל האלקי רבי חיים ויטאל זי"ע בדמשק

מגיד משנה לנוער

פרשת שמיני

אהרן היה בוש לגשת אל המזבח

"קרב אל המזבח" (ט:ז). עס שטייט אין מדרש, ווייל אהרן האט זיך געשעמט צו צוגיין צום מזבח, האט איהם משה געזאגט פארנוואס שעמסטו זיך, פארדעם האט מען זיך דאך אויס געוועלט.

בושה מדה טובה

דער אמת איז אז בושה איז א מידה פון זרע אברהם יצחק ויעקב, וואס זיי זענען בישינים, רחמינים, גומלי חסדים. און עס שטייט אין גמרא (ברכות יב.) דער וואס שעמט זיך קומט נישט אן שנעל צו טאהן אן עבירה. אבער פון די אנדערע זייט טרעפען מיר אין משנה (אבות פ"ב מ"ח) לא הבישן למד, איינער וואס שעמט זיך קען נישט לערנען, זעהט מען אז בושה איז א חסרון.

רק במילי דעלמא להשתמש במדת הבושה

נאר דער ענין איז, אז ביי וועלטליכע זאכען דארף מען זיך זיכער באנוצען מיט מידת הבושה. אבער צו עבודת ה', אדרבה - דארף מען עזאת דקדושה, אזוי ווי עס שטייט (דה"ב יז:ו) "ויגבה לבו בדרך ה'". און חז"ל זאגען (אבות פ"ה מ"כ) רבי יהודה בן תימא זאגט, הוי עז פנמר וקל כנשר רץ כצבי וגבור פאר לעשות רצון אביה שבשמים. און מען טאר נישט זאגען אז די מצוה איז נאר פאר בעלי מדרגות און צדיקים, אבער ווער בין איך, איך בין נישט ראוי צו טאהן די מצוה. אויך זאל ער נישט זיך שרעקען פון די וואס טשעפען, אפילו ער ווייס אז זיינע מעשים זענען נישט די בעסטע, און ער האט נישט אזוי אכט געגעבען מקיים זיין מצוות ווי עס דארף זיין, פונדעסוועגען טאר מען זיך נישט מיאש זיין.

משה אמר לאהרן שלא יתביש לעשות תפקידו

ווען משה האט געזעהן אז אהרן שעמט זיך און האט מורא צו צוגיין, האט משה געזאגט פארנוואס שעמסט דו זיך, פארדעם האט מען זיך אויסגעוועלט, ווייל דער וואס מען האט אריינגענומען אין מיליטער פון קעניג, איז נישט קיין אונטערשייד צו ער פילט זיך ראוי פארדעם אדער נישט - ער דארף טאהן דעם תפקיד וואס מען האט איהם געהייסען טאהן.

דער וואס האט דעת ה' און דעת תורה קען אונטערשיידען צווישען קודש און חול

"וְלִהְבְדִּיל בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין הַחֹל וּבֵין הַטָּמֵא וּבֵין הַטְּהוֹר וְלַהּוֹרוֹת וְגו'" (י-יא). עס איז א גרינגע זאך צו אונטערשיידען צווישען פארשידענע זאכען, צום ביישפיל צווישען א קיה מיט א פערד. אבער אונטערשיידען צווישען קודש און חול - דאס איז א שווערע זאך, און דאס זעלבע צווישען טמא און טהור, ווייל דאס איז א רוחניות'דיגער אונטערשייד. אבער דער מענטש וואס האט דעת ה' און דעת תורה, ער קען אונטערשיידען צווישען קודש און חול, אדער צווישען טמא און טהור. אבער די זאך איז נאר שיף ביי אידען - נאר זיי קענען אונטערשיידען צווישען קודש און חול. אזוי ווי עס שטייט און די גמרא (ירושלמי ברכות פ"ה ה"ב) אויב עס איז נישט דא קיין דעת - וויסען, איז נישט דא קיין הבדלה.

בין קודש לחל וכו'

און דאס זאגען אונז מוצאי שבת: 'המבדיל בין קודש לחל, בין אור לחשך, בין ישראל לעמים'. ווייל לכאורה די אידען און די גוים ביידע זענען מענטשען, פונדעסטוועגען איז דא א חילוק צווישען זיי, אזוי ווי עס איז דא א חילוק צווישען טונקעל און לעכטיג. דער זעלבער חילוק איז אויך דא צווישען די וואכעדיגע טעג און שבת קודש. (מגיד משנה תשכ"א)

יארצייטען פון צדיקים

ל' ניסן ש"פ

הגה"ק המקובל האדמו"ר רבי חיים ויטאל זי"ע

רבי חיים ויטאל איז געבוירען אין צפת אין יאר ש"ג, צו זיין טאטן רבי יוסף סופר קאלאבריו. ער איז געווען פון די גרעסטע תלמידים פון הייליגען אר"י הקדוש. נאך די פטירה פון אר"י האט רבי חיים געוואוינט אין ירושלים.

צוליב א מעשה האט ער געמוזט אנטלויפן פון ירושלים. די מעשה איז אזוי געווען, אין ירושלים איז געווען א שר וואס האט געהייסן אבן סיפין. ער איז אמאל אדורך דעם טויער פון שטאט, און האט געהערט גערויש פון וואסער. די וואס זענען מיט איהם מיטגעגאנגען, האבן איהם דערציילט אז דא געפונט זיך דער באוואוסטער קוואל וואס הייסט גיחון, וואס חזקיהו המלך האט איהם פארשטאפט, כדי סנחריב מיט די סאלדאטן זאלן נישט האבן צו טרינקען, און דורכדעם וועלען זיי אוועקגיין פון ירושלים.

האט דער שר געפרעגט: "געפונט זיך היינט א מענטש וואס זאל קענען דעם קוואל עפענען?" האבן זיי איהם געענטפערט: "ביי די אידן אין ירושלים געפונט זיך א געטליכער מאן, מיטן נאמען רבי חיים ויטאל - ער קען זיכער דעם קוואל עפענען. דער שר האט איהם

געשיקט רופן, און האט איהם געזאגט אז ער איז גוזר אויף איהם צו עפענען דעם קוואל גיחון, און אויב ער וועט צוריקקומען ביז א קורצע צייט און ער וועט טרעפן דעם קוואל נאך פארשטאפט, וועט ער איהם טויטן.

רבי חיים האט לאנג נישט געטראכט, נאר באלד איז ער אנטלויפן קיין דמשק. דער אר"ק האט זיך איהם באוויזן אין חלום, און איהם געזאגט: "דו האסט נישט גוט געטאן וואס דו האסט דעם קוואל נישט געעפנט, ווייל דער שר איז א גלגול פון סנחריב, און דיין נשמה איז א ניצוץ פון חזקיהו המלך. ווען דו וואלסט געעפנט דעם קוואל, וואלט דאס דערנענטערט די גאולה. ווייל חז"ל זאגן אז חזקיהו המלך האט דעם קוואל פארשטאפט שלא ברצון חכמים, און דאס וואלט יעצט געווען דער תיקון." רבי חיים האט זיך פארענטפערט אז ער האט זיך נישט געוואלט נוצן מיט שמות. האט אים דער אר"ק געזאגט: "מילא ווען דו וואלסט זיך קיינמאל נישט גענוצט מיט קיין שמות, אבער דו האסט דאך גענוצט א שם אויף צו קומען קיין דמשק". האט רבי חיים געזאגט אז ער וועט זיך יעצט אומקערן קיין ירושלים. האט דער אר"ק הק' געענטפערט: "עס איז שוין אריבער די צייט". רבי חיים איז שוין געבליבן וואוינען אין דמשק, און האט דארט געפירט א ישיבה.

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מזל טוב וגדיא יא'י

לידידנו הר"ר יצחק אייזיק קעססלער שליט"א
משב"ק דבית מדרשנו
לרגל אירוסים בתו עב"ג בשעתו"מ

לידידנו הר"ר יקותיאל שאול יחזקאל קליינבערבער שליט"א
לרגל הולדת נכדו בשעתו"מ